МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА АНГЛІЙСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА ЛІНГВОДИДАКТИКИ

Кваліфікаційна робота
магістра

на тему **РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ РЕАЛІЙ ПРИРОДНОГО СВІТУ В НАЦІОНАЛЬНИХ СЛОВНИКАХ АВСТРАЛІЙСЬКОГО ТА НОВОЗЕЛАНДСЬКОГО ВАРІАНТІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ**

Виконала: студентка 2 курсу,
групи 8.0354-а-з
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.041 Германські мови
та літератури (переклад включно),
перша – англійська
освітньо-професійної програми
Мова і література (англійська)
Фука Ельзара Рустемівна

Керівник д.ф.н., проф. Козлова Т.О.
Рецензент д.ф.н., проф. Приходько Г.І.

Запоріжжя – 2026

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет іноземної філології_____
Кафедра англійської філології та лінгводидактики_____
Освітній рівень магістр_____
Спеціальність 035 Філологія_____
Спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська
Освітньо-професійна програма Мова і література (англійська)_____

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри _____
_____
«____»_____ 20__ року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА
ФУЦІ ЕЛЬЗАРІ РУСТЕМІВНІ
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи магістра (проєкту) «Репрезентація реалій природного світу в національних словниках австралійського та новозеландського варіантів англійської мови»

Керівник кваліфікаційної роботи (проєкту) Козлова Тетяна Олегівна, д.ф.н., професор_____
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)
затверджені наказом ЗНУ від «13», березня 2025 року № 398-с

2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи (проєкту) 01 лютого 2026р.

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи (проєкту)
принципи створення національних словників; полінаціональні мови; словники англійської мови; австралійський варіант англійської мови; новозеландський варіант англійської мови _____

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)
1) схарактеризувати національні словники Австралії та Нової Зеландії; 2) проаналізувати відображення флори, фауни та кліматичних явищ у словникових статтях; 3) встановити соціокультурне значення природничої лексики для формування австралійської та новозеландської ідентичності._____

5. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи (проєкту)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Вступ	Козлова Т.О., д.ф.н., проф.	22.03.2025	22.03.2025
Розділ 1	Козлова Т.О., д.ф.н., проф.	15.04.2025	15.04.2025
Розділ 2	Козлова Т.О., д.ф.н., проф.	19.09.2025	19.09.2025
Висновки	Козлова Т.О., д.ф.н., проф.	14.11.2025	14.11.2025

6. Дата видачі завдання 22.03.2025

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

No з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи (проєкту)	Примітка
1.	Пошук наукових джерел з теми дослідження, їх аналіз	березень 2025	виконано
2.	Добір фактичного матеріалу	березень 2025	виконано
3.	Написання вступу	квітень 2025	виконано
4.	Написання теоретичного розділу	травень 2025	виконано
5.	Написання практичного розділу	жовтень 2025	виконано
6.	Формулювання висновків	листопад 2025	виконано
7.	Проходження нормоконтролю	січень 205	виконано
8.	Одержання відгуку та рецензії	лютий 2026	виконано
9.	Захист	лютий 2026	виконано

Автор роботи несе персональну відповідальність за відсутність в роботі несанкціонованих текстових запозичень (академічного плагіату)

Магістрант _____ Е. Р. Фука
(підпис)

Керівник роботи _____ Т. О. Козлова
(підпис)

Нормоконтроль пройдено
Нормоконтролер _____ М. В.Залужна
(підпис)

РЕФЕРАТ

Дипломна робота – 67 стор., 64 джерела.

Об'єкт дослідження: природнича лексика австралійського та новозеландського варіантів англійської мови, зафіксована у національних словниках.

Мета дослідження полягає в аналізі формування позначень природного світу в австралійському та новозеландському варіантах англійської мови, а також простежити особливості її реєстрації в національних словниках.

Теоретико-методологічні засади: робота спирається на праці з лексикології, лексикографії, етнолінгвістики та соціолінгвістики (Д. Крістал, П. Традґілл, Е. Шнайдер та ін.). Використано описовий, порівняльно-зіставний, етимологічний та лексикографічний методи аналізу. Матеріалом дослідження стали словникові статті, в яких зафіксовані позначення флори, фауни, кліматичних реалій Австралії та Нової Зеландії.

Отримані результати: визначено, що природнича лексика є одним із ключових чинників формування мовної та культурної ідентичності австралійського і новозеландського суспільств. Продемонстровано, що значна частина цієї лексики походить з автохтонних мов і віддзеркалює унікальність природного середовища. Встановлено, що сучасні національні словники (*Macquarie Dictionary*, *New Zealand Oxford Dictionary* та ін.) не лише фіксують мовні одиниці, а й інтегрують екологічні неологізми, демонструючи динаміку мови. Також доведено, що словники виконують культурно-історичну, нормативну та освітню функції, сприяючи поширенню знань про природний світ.

***Ключові слова**: австралійський варіант англійської мови, новозеландський варіант англійської мови, природнича лексика, лексикографія, національний словник, запозичення, аборигенні мови*

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАК ..…… 4

ВСТУП ……... 5

РОЗДІЛ 1 ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛЕКСИКИ ПРИРОДНОГО СВІТУ В НАЦІОНАЛЬНИХ СЛОВНИКАХ …… 9

1.1 Дослідження варіантності англійської мови та національних словників: аналітичний огляд……. 9

1.2 Поняття національного варіанта англійської мови…….. 12

1.3 Природнича лексика як об’єкт лінгвістичного аналізу…… 14

1.4 Роль словників у репрезентації природничої лексики……. 17

1.5 Методика аналізу словників як джерел національної специфіки лексики…… 21

РОЗДІЛ 2 РЕЄСТРАЦІЯ ПРИРОДНИХ РЕАЛІЙ В НАЦІОНАЛЬНИХ СЛОВНИКАХ АВСТРАЛІЙСЬКОГО ТА НОВОЗЕЛАНДСЬКОГО ВАРІАНТІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ……. 26

2.1 Загальна характеристика словників національних варіантів англійської мови……... 26

2.2 Етимологічні джерела та шляхи формування позначень природного світу……. 32

2.3. Структурно-семантичні особливості позначень природи в австралійському та новозеландському варіантах англійської мови…….. 35

2.4 Репрезентація позначень природи в регіональній лексикографії Австралії та Нової Зеландії…….. 39

2.4.1 Назви флори і фауни..…… 39

2.4.2 Назви кліматичних реалій…… 42

2.4.3 Позначення топографічних особливостей…….. 45
2.4.4 Недоліки лексикографування назв природних реалій в регіональній лексикографії Австралії та Нової Зеландії…… 48
2.5 Соціокультурне значення реєстрації природничої лексики у національних словниках..…….. 50
ВИСНОВКИ……... 57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ……. 61

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАК

Aus.	Australian English	австралійський варіант англійської мови
NZ	New Zealand English	новозеландський варіант англійської мови

ВСТУП

У сучасному світі англійська мова посідає провідне місце як глобальна мова міжнародного спілкування [Leyi 2020] у різних сферах, зокрема в галузях науки, освіти [Alogali 2018], бізнесу та культури. Світове поширення англійської мови спричинило її варіативність на різних рівнях, насамперед на лексико-семантичному рівні, який є найбільш гнучким в процесах адаптації мови до нових умов функціонування і швидко реагує на історичні зміни та соціальний контекст. Такі чинники стимулювали формування національних варіантів англійської мови, що мають власні фонетичні, граматичні та лексичні особливості. Особливий інтерес у цьому контексті становлять австралійський [Diskin-Holdaway, Escudero 2024; Kozlova, Polyezhayev 2022; Willoughby 2020] та новозеландський [Hong 2025; Warren 2012] української мілітарної поезіїваріанти англійської мови, які, з одного боку, зберігають спільні риси з британським стандартом, а з іншого – вирізняються своєрідним лексичним складом, зокрема у сфері відображення природного світу.

Актуальність дослідження. Вивчення лексики флори, фауни та кліматичних реалій у національних словниках Австралії та Нової Зеландії є актуальним з кількох причин. По-перше, це дає змогу простежити, як мова пристосовується до нового географічного та культурного середовища. По-друге, природнича лексика тісно пов’язана з етнокультурною ідентичністю: назви тварин, рослин та природних явищ нерідко стають символами країни. По-третє, у добу глобалізації важливим завданням стає збереження мовного різноманіття, і дослідження національних варіантів англійської сприяє цьому процесу.

Мета роботи полягає у виявленні та порівняльному аналізі особливостей відображення природничої лексики в австралійських і новозеландських словниках, а також у з’ясуванні її ролі у формуванні мовної та культурної ідентичності.

Для досягнення поставленої мети передбачено виконання таких **завдань**:

– окреслити теоретичні засади вивчення національних варіантів англійської мови;

– дати загальну характеристику національних словників Австралії та Нової Зеландії;

– проаналізувати відображення флори, фауни та кліматичних явищ у словникових статтях;

– дослідити запозичення з мов аборигенів та маорі й визначити їхнє місце в сучасній англійській;

– встановити соціокультурне значення природничої лексики для формування австралійської та новозеландської ідентичності.

Об'єкт дослідження становить природнича лексика австралійського та новозеландського варіантів англійської мови, зафіксована у національних словниках.

Предметом дослідження є репрезентація лексики природного світу (флора, фауна, кліматичні явища, географічні реалії) в сучасних національних словниках Австралії та Нової Зеландії.

Матеріалом дослідження слугувала природнича лексика (106 одиниць), зареєстрована в авторитетних національних словниках австралійського та новозеландського варіантів англійської мови, зокрема *A Dictionary of Australian Words and Terms* (1984 р.), *Australian National Dictionary* (2016 р.), *Macquarie Dictionary* (2023 р.), *New Zealand Oxford Dictionary* (2005 р.), *The Dictionary of New Zealand English* (1997 р.).

У роботі застосовано такі **методи:** порівняльно-описовий для зіставлення словникових статей у двох варіантах англійської мови; етимологічний аналіз з метою систематизації відомостей стосовно походження природничої лексики; кількісні підрахунки для визначення обсягу аналізованих лексем; метод аналізу словникових дефініцій для визначення культурного компоненту у значеннях одиниць на позначення природи.

Наукова новизна роботи полягає у комплексному аналізі відображення природного світу в австралійських та новозеландських словниках з урахуванням їхніх лінгвокультурних і соціолінгвістичних особливостей. Якщо більшість попередніх досліджень зосереджувалися на загальних відмінностях між варіантами англійської, то дана робота робить акцент саме на природничій лексиці як ключовому елементі формування національної мовної ідентичності.

Практична значущість. Результати дослідження можуть бути використані у викладанні лексикології англійської мови, соціолінгвістики, перекладознавства, а також у подальших лексикографічних студіях. Матеріали роботи можуть стати в пригоді викладачам англійської мови, студентам-філологам та перекладачам, а також дослідникам, які займаються питаннями регіональної лексикографії.

Структура роботи: дослідження складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел.

Вступ містить обґрунтування актуальності теми, формулювання об’єкта, предмета, мети та завдань дослідження, характеристику матеріалу та методів, а також висвітлення наукової новизни й практичної значущості роботи.

У першому розділі розглядаються теоретико-методологічні засади дослідження лексики природного світу в австралійському та новозеландському варіантах англійської мови, зокрема подано визначення поняття національного варіанта англійської мови, характеристику природничої лексики як об’єкта лінгвістичного аналізу, опис джерел формування лексики та ролі словників у фіксації особливостей регіональної лексики.

У другому розділі подано порівняльний аналіз репрезентації природного світу у регіональних словниках, зокрема словниках австралійського та новозеландського варіантів англійської мови. аналізована лексика охоплює позначення флори, фауни, кліматичної лексики, представлених споконвічними одиницями та запозиченнями з корінних мов, а також

висвітлення соціокультурного значення природничої лексики для формування мовної та культурної ідентичності.

Висновки підсумовують основні результати дослідження, узагальнюють специфіку відображення природного світу в австралійському та новозеландському варіантах англійської мови, визначають науково-практичні перспективи подальших досліджень.

Загальна кількість сторінок – 67, кількість використаних джерел – 64.

РОЗДІЛ 1
ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛЕКСИКИ ПРИРОДНОГО СВІТУ В НАЦІОНАЛЬНИХ СЛОВНИКАХ

1.1 Дослідження варіантності англійської мови та національних словників: аналітичний огляд

Вивчення національних і регіональних варіантів англійської мови становлять один із ключових напрямів сучасної лінгвістики, що розвивається в межах контактної лінгвістики [Hickey 2010] та досліджень світових мов, зокрема англійської мови [Jenkins 2007; Jenkins 2011].

Теоретичні засади вивчення варіантності англійської мови закладені у працях П. Бауера, Б. Качру, Я. Качру, Б. Кортманна, К. Лункенгаймера, Т. МакАртура, Р. Местрі, С. Нельсона, П. Традгілла, Е. Шнайдера [Bauer, Trudgill 1998; Kachru 2000; Kachru 2008; Kortmann, Lunkenheimer 2013; Mesthrie, Bhatt 2008; McArthur 1998; 2002; Schneider 2007; Trudgill, 2021] та бгатьох інших дослідників. Ці дослідження розглядають англійську мову як поліцентричну систему з власними нормами, функціями та ідентифікаційним потенціалом у різних регіонах [Bolton, Graddol 2012]. Підкреслюючи роль соціокультурних факторів у формуваннілінгвальних систем, вчені розширюють розуміння структури й функцій національних варіантів англійської мови [Демків 2018; Колісник 2014; Люшинська 2002; Мартинюк, Лисак 2018; Хоменко 2013; McArthur 1998].

Австралійський і новозеландський варіанти англійської мови посідають особливе місце серед постколоніальних різновидів [Johnston 2019], що зумовлено інтенсивними контактами з автохтонними мовами та формуванням унікальних етнокультурних картин світу, конфігурації яких, на думку когнітивістів [Armstrong 1983; Barcelona, Valenzuela 2011], зумовлюються

досвідом взаємодії мовців і оточення. Ґрунтовний опис витоків, етапів становлення й сучасного стану австралійської англійської представлено у працях С. Бейкера [Baker 1966], Л. Русецької [Русецька 1993], М. Брюса [Bruce 2008], а також у лексикографічних й етнолінгвістичних дослідженнях Р. Діксона, В. Рамсона [Dixon 1992]. Динаміка розвитку лексичної системи австралійського варіанта в етнолінгвістичному аспекті детально проаналізована у дослідженнях Т. Козлової [Авер'янова 1978; Козлова 2001], де показано, як аборигенні запозичення відображають специфіку сприйняття природного та соціального середовища Австралії.

Проблема автохтонних запозичень є центральною для опису австралійського та новозеландського варіантів англійської, які заклали підґрунтя для аналізу аборигенної лексики в англійській мові Австралії, окресливши її семантичні групи та функціональне навантаження. Подальший розвиток цього напряму простежується у працях Н. Битко [Битко 2008], О. Домніч [Домніч 2011], А. Дочу [Дочу 2012], Т. Козлової [Козлова 2020] , де автохтонні запозичення розглядаються як механізм адаптації англійської мови до альтернативної реальності та як засіб концептуалізації нового природного й культурного досвіду.

Новозеландський варіант англійської мови системно описаний у різноаспектних працях [Bayard 2000; Gordon, Deverson 1998], де розглядаються походження, соціолінгвістичні характеристики та перспективи розвитку цього варіанту англійської мови. Важливе місце посідають дослідження маорійських елементів у новозеландській англійській, зокрема праці [Calude 2024], які демонструють активну роль маорійських запозичень у формуванні лексичного складу й мовної ідентичності Нової Зеландії.

Окремий напрям становлять дослідження лексики, пов'язаної з позначенням природи, флори та фауни в австралійському й новозеландському варіантах англійської мови. У цьому контексті важливими є праці А. Сі [Si 2019], С. Брюса [Bruce 2008], С. Брайсена [Bryceson 2022], а також лексикографічні описи, що фіксують етнобіологічні знання, закодовані в

автохтонних запозиченнях. Дослідники аналізують природничу лексику в сучасних словниках англійської мови, створюючи методологічну основу для вивчення репрезентації природного світу в національних варіантах.

Значний пласт бібліографії присвячений теорії та практиці лексикографії, зокрема створенню національних словників англійської мови. Питання лексикографічної норми, культурної ідентичності та відбору лексичного матеріалу, ролі запозичень розглядаються у [Федик 2022] та інших працях. У цих дослідженнях національні словники постають не лише як інструмент фіксації мовної системи, а й як засіб репрезентації культурно значущих концептів, зокрема природних реалій Австралії та Нової Зеландії. Діяльність Центру національної лексикографії [Research n.d.] є прикладом сучасного підходу до вивчення й опису словникового складу новозеландського варіанту англійської мови.

Методологічні засади аналізу лексики та перекладу наукових і спеціалізованих текстів доповнюються працями [Карабан 2018; Лебенок 2003], які надають інструментарій для інтерпретації термінологічної й природничої лексики в різних варіантах англійської мови.

Отже, поданий корпус джерел репрезентує комплексний підхід до вивчення варіантів англійської мови, зокрема австралійського й новозеландського, поєднуючи теоретичні моделі розвитку поліетнічної англійської мови (*World Englishes*), етнолінгвістичний аналіз автохтонних запозичень, дослідження лексики природи та сучасні лексикографічні практики. Це створює надійне наукове підґрунтя для подальшого аналізу репрезентації природного світу в національних словниках англійської мови Австралії та Нової Зеландії.

1.2 Поняття національного варіанта англійської мови

Сучасна англійська мова є засобом глобального спілкування й актуалізується як система різноманітних варіантів (форм свого існування). Її поширення за межі Британських островів унаслідок колонізації, міграційних процесів і культурних контактів призвело до формування численних територіальних різновидів. У мовознавстві такі різноманітні форми існування поліцентричної англійської мови позначаються терміном «варіант». Серед варіантів англійської мови вирізняються ті, які сформувалися у різних географічних регіонах до найвищої форми свого існування – літературного стандарту. Отже, національний варіант англійської мови розуміють як її територіально зумовлений різновид, що має власні фонетичні, лексичні та стилістичні особливості й водночас зберігає спільні риси з британською та іншими стандартами. Як зазначає П. Традгілл, «національні варіанти англійської варто розглядати як окремі, але взаємопов’язані центри розвитку мови» [Trudgill 2021, p. 34–35].

До найвідоміших сучасних різновидів відносять американський, канадський, австралійський, новозеландський, південноафриканський та інші варіанти. Їхній статус пояснюється тим, що вони виконують функції державної мови, мають усталені норми та власні словники, а також активно досліджуються науковцями. Як підкреслює Д. Крістал, «англійська не є монолітною системою, вона являє собою сукупність багатьох взаємодіючих стандартів» [Crystal 2019, с. 87–88].

Стисло розглянемо історичні умови формування тих варіантів англійської мови, які становлять об’єкт нашого дослідження. Австралійська та новозеландська англійська виникли внаслідок переселення британських колоністів наприкінці XVIII – XIX ст. і зазнали швидкої адаптації до нових умов. Уже в середині XIX ст. в Австралії виокремилися характерні риси вимови та словникового складу, які відрізнялися від британських зразків

[Tollfree 2001, p. 56]. У Новій Зеландії процеси формування національного варіанта розпочалися дещо пізніше й зазнали впливу як британської, так і австралійської англійської [Gordon, Deverson 2010, p. 22]. Отже, обидва варіанти пройшли шлях від колоніального різновиду до самостійного національного стандарту.

Загальновизнано, що лексичний рівень є найвиразнішим показником національної специфіки мови. Дослідники підкреслюють, що найбільш виразно специфіка варіантів англійської виявляється саме у їх лексичному складі. Е. Шнайдер наголошує: «лексичний рівень є найчутливішим до впливів нового середовища, тому саме в ньому найшвидше закріплюються локальні новації» [Schneider 2007, p. 112–113]. У випадку Австралії та Нової Зеландії це насамперед стосується природничої лексики — назв флори, фауни, кліматичних явищ, географічних об'єктів.

Взаємодія з корінними мовами. Особливістю австралійської та новозеландської англійської є потужний вплив мов корінного населення. Саме вони стали джерелом великої кількості лексичних запозичень, які позначають унікальні природні об'єкти й культурні реалії. Так, з мов австралійських аборигенів до англійської увійшли слова *kangaroo*, *wombat*, *boomerang*, *dingo*, тоді як із мови маорі — *kiwi*, *kauri*, *pōhutukawa*, *kaitiaki* [Gordon, Deverson 2010, p. 92–94]. Ці запозичення не тільки виконують номінативну функцію, але й символізують глибинний зв'язок між мовою та природою.

Словники слугують індикаторами національного статусу мови. Укладання національних словників стало важливим кроком у визнанні сформованості нових варіантів англійської. В Австралії таку роль відіграв *Macquarie Dictionary* (1983 р.), що системно зафіксував австралійські особливості. У Новій Зеландії аналогічним етапом стало видання *New Zealand Oxford Dictionary* (2004 р.). На думку Г. Ляйтнера, створення словників, які документують локальні особливості, ознаменувало перехід від колоніального різновиду англійської до повноцінного національного стандарту [Leitner 2004, p. 80].

Сучасні тенденції розвитку регіональної лексикографії засвідчують, що австралійський та новозеландський національний варіанти англійської мови функціонують у глобалізованому культурному просторі. Вони, з одного боку, інтегрують міжнародну лексику, пов'язану з технологіями й наукою, а з іншого – зберігають локальні природничі терміни, які залишаються маркерами ідентичності. Очевидно, стійкість національного варіанта залежить від його здатності гармонізувати глобальне й локальне у лексичній системі. Саме тому сучасні словники паралельно фіксують як традиційні запозичення з корінних мов, так і новітні неологізми на позначення кліматичних і екологічних явищ (*climate strike*, *eco-anxiety*, *greenwashing*).

Отже, під національним варіантом англійської мови розуміють історично зумовлений різновид, що відбиває як універсальні закономірності розвитку англійської, так і локальні соціокультурні та природні особливості певного регіону. Австралійська та новозеландська англійська становлять яскраві приклади такого розвитку, а їхня природнича лексика відіграє ключову роль у формуванні мовної та культурної ідентичності.

1.3 Природнича лексика як об'єкт лінгвістичного аналізу

Лексика, що відображає назви природних об'єктів — флори, фауни, кліматичних явищ, географічних реалій, — традиційно привертала увагу лінгвістів. Вона репрезентує матеріальне середовище існування людини й водночас виконує символічну функцію, адже пов'язана з формуванням культурної та національної ідентичності. Як зазначає У. Ліпка, «лексика природи є не лише номінативним ресурсом мови, але й каналом передачі культурного досвіду поколінь» [Lipka 2002, p. 41].

Під природничою лексикою у сучасному мовознавстві розуміють сукупність лексичних одиниць, що позначають об'єкти природного

середовища та явища, пов'язані з біосферою й географією. Сюди відносять назви тварин, рослин, мінералів, ландшафтних форм, кліматичних умов тощо [Bauer, Trudgill 1998, p. 15].

Дослідження природничої лексики здійснюється різними методами, серед яких доцільно залучити такі:

– етимологічний аналіз – простеження джерел запозичень та історії становлення термінів (наприклад, запозичення з автохтонних мов Австралії – *kangaroo*, *boomerang* та Нової Зеландії – *kiwi*);

– семантичний аналіз, який дозволяє вивчення значень, розвиток полісемії, наявність метафоричних переносів (наприклад, *possum* означає «опосум», а в метафоричному значенні назва тварини переноситься на сленгове позначення характеристики людини – «хитрий, нещирий»);

– лексикографічний аналіз дозволяє з'ясувати відображення природничої лексики у словниках та зміни у фіксації норм;

– культурно-лінгвістичний аналіз розкриває символічні значення природничих позначень у національній свідомості.

Стосовно особливостей природничої лексики в англійській мові слід зауважити таке. Для британського стандарту характерним є використання термінів, що описують звичайні явища європейської кліматичної зони (*oak, fox, hedgehog, mist*). Проте у варіантах, які сформувалися поза Європою, природнича лексика відображає унікальність нових континентів. Так, в Австралії вживаються назви *platypus, eucalyptus, kookaburra*, у Новій Зеландії – *kiwi, tuatara, fern, pōhutukawa* [Gordon, Deverson 2010, p. 97–100].

Тому виразною є культурна функція, яку реалізує така лексика. Багато назв природних об'єктів виходять за межі суто наукової сфери та стають національними символами. Наприклад, *kiwi* у Новій Зеландії вживається і як назва птаха, і як етнонім — позначення жителів країни. В Австралії слово *kangaroo* стало невід'ємним елементом національної іконографії й активно використовується у брендингу та масовій культурі [Leitner 2004, p. 84].

Актуальність лексикографічного опису полягає в тому, що систематизація природничої лексики в словниках висвітлює не лише номінативну, а й ідентифікаційну функцію. Саме через словники відбувається закріплення статусу окремих мовних одиниць. Як підкреслює Д. Крістал, «лексикографія фіксує не тільки мовні факти, але й цінності суспільства, яке ці факти продукує» [Crystal 2019, p. 92].

Окремий інтерес становить питання варіативності природничої лексики в межах однієї мови. Деякі назви можуть мати різні позначення залежно від регіону: наприклад, птаха *parakeet* у Новій Зеландії називають також *kākāriki* (з мови маорі), тоді як в Австралії більш поширене слово *budgerigar*. Це свідчить про те, що національні варіанти англійської не лише запозичують нові назви, але й формують лексичну конкуренцію між місцевими та загальноанглійськими номінаціями [Schreier 2012, p. 56].

Ще одним аспектом є динамічність природничої лексики. Унаслідок глобалізації та активної міжкультурної комунікації деякі локальні терміни виходять за межі національного вжитку. Наприклад, *kangaroo* чи *kiwi* стали відомими у світовому масштабі й закріпилися навіть у мовах, далеких від англійської. Водночас частина слів зберігає статус локалізмів і зрозуміла лише носіям певного варіанта англійської [Leitner 2004, p. 89] (в Австралії – *pademelon* “any of several small. compact-bodied wallabies of the genus *Thylogale*, inhabiting dense vegetation in moist forests of east Australia, including Tasmania, and New Guinea; occasionally any of several other, usually small macropods; the flesh of the animal” [Australian 2016; Macquire Dictionary 2023], а в Новій Зеландії – *tuatara* “either of large (60 cm) lizard-like reptiles now found only on New Zealand offshore islands, the only living member best known from Upper Jurassic-Lower Triassic fossils” [The Dictionary 1997, p.862]).

У сучасних умовах дедалі більшої уваги набуває екологічна складова природничої лексики. Такі терміни, як *climate strike, eco-anxiety, carbon footprint*, активно потрапляють у нові редакції словників [Macquarie Dictionary 2023]. Це переконує в тому, що природнича лексика не обмежується

статичними назвами флори та фауни, а постійно розширюється за рахунок суспільно значущих понять, пов’язаних із кліматичними змінами та екологічними рухами [Zella et al. 2025].

Отже, природнича лексика є багатошаровим пластом словникового складу. Вона включає як традиційні номінації живої та неживої природи, так і сучасні новоутворення, що відображають глобальні проблеми. Для австралійського та новозеландського варіантів англійської ця лексика стає ключовим засобом вираження зв’язку між людиною, культурою та довкіллям.

1.4 Роль словників у репрезентації природничої лексики

Словники відіграють фундаментальну роль у формуванні, збереженні та трансляції природничої лексики національних варіантів англійської мови. Вони виконують не лише довідкові функції, а й нормативні, культурні та інформаційні, що дозволяє лексичним одиницям відображати історичний розвиток, взаємодію людини з природою, а також культурні ідентичності спільнот.

Роль словників у репрезентації лексики, зокрема позначень природи, виявляється в таких аспектах: реалізації словниками низки функцій (культурної, нормативної, інформаційної), їх здатності віддзеркалювати соціально-екологічні тенденції у розвитку країни, слугувати джерелами наукового пошуку, розкривати динамічність і багатошаровість позначень.

Розглянемо культурну функцію словників. Природнича лексика часто виходить за межі простих номінацій і набуває символічного значення. Словники відображають ці значення, що дозволяє користувачам не лише розуміти слово, а й його культурний контекст. Наприклад, у *Macquarie Dictionary* слово *kangaroo* фіксується у значенні «тварина, ендемічна для Австралії», але одночасно у словнику зазначається його національна

символіка та вживання у фольклорі, літературі та популярній культурі [Macquarie Dictionary 2023]. Схожою виявляється ситуація у випадку фіксації одиниць у *New Zealand Oxford Dictionary*, наприклад, позначень *kiwi* або *pōhutukawa*, що мають примітки щодо культурного значення, пов'язаного з національною ідентичністю та традиціями маорі [Gordon, Deverson 2010, p. 97–100].

Розглянемо нормативну функцію словників. Словники стандартизують вживання лексики, особливо для полісемічних або варіативних назв. Наприклад, термін *bush* в австралійській англійській словниковій статті визначений як «велика незаселена місцевість», тоді як у британській англійській це просто «кущ, зарості». Словники також уточнюють граматичні категорії та можливі форми слів, що особливо важливо для лексики природи, яка часто включає імена, дієслова та спеціальні терміни.

Інформаційна функція словника розкривається насамперед у структурі та наповненні словникових статей. Саме словникові статті забезпечують всебічне тлумачення лексичної одиниці, охоплюючи її основне й переносні значення, етимологічне походження, граматичні характеристики та особливості слововживання. Подання ілюстративного матеріалу у вигляді прикладів контекстуального використання сприяє глибшому розумінню семантики слова та умов його функціонування в мовленні, що підсилює пізнавальну й навчальну цінність лексикографічного опису. Наведемо приклади:

eco-anxiety «тривога, викликана усвідомленням змін клімату» у [Macquarie Dictionary 2023] подано із прикладами сучасного використання у масмедійних та наукових текстах;

kaitiaki «опікун природи або традиційний захисник певної території у маорі» зафіксовано у *New Zealand Oxford Dictionary* із зазначенням культурного контексту та прикладів використання у повсякденній мові [Gordon, Deverson 2010, c. 97].

Отже, словники не обмежуються фіксацією словникового складу мови, а виконують інтерпретативну функцію, пояснюючи значення слова в ширшому соціокультурному, екологічному та науковому контекстах. Лексикографічне тлумачення відображає не лише мовну норму, а й актуальні для спільноти знання, цінності та способи осмислення дійсності, що зумовлює динамічний характер словника як культурного й наукового феномену. У цьому сенсі словники постають важливим засобом репрезентації мовної картини світу та фіксації змін, спричинених розвитком суспільства, науки й екологічної свідомості.

На окрему увагу заслуговує аспект стосовно відображення сучасних соціально-екологічних тенденцій у словниках. Сучасні словники активно включають нові терміни, що виникають у зв’язку з глобальними проблемами, такими як зміна клімату, охорона природи та сталий розвиток. Серед таких слів: *climate strike, greenwashing, carbon footprint, sustainable forest* [Macquarie Dictionary 2023]. Це демонструє, що словники не лише документують традиційні назви флори та фауни, а й реагують на соціальні та екологічні потреби, відображаючи динамічну природу сучасної лексики.

Визаною є значення лексикографії як джерела наукових дослідджень. Для лінгвістів та дослідників інших галузей словники є основним матеріалом для аналізу: вони дозволяють простежити еволюцію лексики, визначити джерела походження слів, порівняти вживання термінів у різних регіонах та оцінити культурну значущість природничих понять. Наприклад, порівняння словникових статей слова *wombat* у *Macquarie Dictionary* та *New Zealand Oxford Dictionary* показує, як одна й та сама лексична одиниця адаптується до різних культурних та природних контекстів, зберігаючи при цьому символічне значення для конкретного національного варіанта [Crystal 2019, p. 92–93].

Як зазначає Г. Перссон, словники — це дзеркала культури, адже вони вбирають у себе не лише слова, але й світогляд спільноти [Persson 2005]. Аналіз лексики англійської мови в Австралії та Новій Зеландії демонструє, що саме через словники зберігається інформація про аборигенні та маорійські

запозичення, що стали невід'ємною частиною мовної ідентичності. словник розглядається як вторинна семіотична система, у якій мовні знаки репрезентують не лише денотативне значення, а й культурно зумовлені смисли, асоціації та оцінки. Через механізми відбору, тлумачення та ієрархізації лексичних одиниць словники фіксують те, що є соціально й культурно значущим для певного мовного колективу на конкретному історичному етапі.

Словники також можна трактувати як інструменти реконструкції мовної картини світу, оскільки вони відображають концептуалізацію дійсності, притаманну певній культурі. У цьому контексті особливо показовим є аналіз лексикографічного опису англійської мови в Австралії та Новій Зеландії, де словники виступають засобом збереження й трансляції знань про корінні культури регіону. Аборигенні та маорійські запозичення, зафіксовані у тлумачних і національних словниках, репрезентують специфічні концепти, пов'язані з природним середовищем, соціальною організацією та традиційними формами взаємодії людини з довкіллям.

Такі міркування переконують в тому, що лексикографічні джерела постають не просто сховищем мовних одиниць, а складним культурно-когнітивним простором, у якому відображаються історичні процеси, міжкультурні контакти та динаміка формування мовної ідентичності. Аналіз словників австралійської та новозеландської англійської підтверджує, що саме через лексикографію фіксується взаємодія мови, культури та суспільства, а словник постає як репрезентант багатошарової мовної картини світу.

Динамічність і багатошаровість словників дозволяє розкрити інші важливі аспекти лексики. Природнича лексика австралійського та новозеландського національних варіантів англійської мови утворюється на базі різних джерел – за допомогою історичних запозичень, адаптацій та сучасних неологізмів. Словники відображають ці шари: від традиційних британських слів, локальних запозичень з корінних мов, до сучасних екологічних термінів і сленгових інновацій (*roo* як скорочене від *kangaroo*). Це

дозволяє словникам виконувати роль містка між історією, сучасністю та культурою, фіксуючи зміни в мові та суспільстві.

Словники є основними інструментами фіксації та систематизації лексики, а отже — важливим джерелом для вивчення національних варіантів англійської мови. Вони не лише зберігають слова, а й документують особливості їхнього значення, вживання та культурної маркованості. Особливо показовою є роль словників у відображенні природничої лексики, яка безпосередньо пов’язана з географічними, біологічними та культурними умовами регіону.

Отже, словники австралійського та новозеландського варіантів англійської є ключовим інструментом фіксації природничої лексики, що виконує одночасно культурну, нормативну та інформаційну функції. Вони відображають еволюцію лексики, її історичне походження, культурний контекст та сучасні соціально-екологічні тенденції, забезпечуючи цілісне розуміння мовної та культурної картини світу.

1.5 Методика аналізу словників як джерел національної специфіки лексики

Дослідження природничої лексики в австралійському та новозеландському варіантах англійської мови базується на системному поєднанні кількісних, якісних та порівняльних методів аналізу, а також на врахуванні культурного, історичного та соціального контексту. Головною метою є виявлення закономірностей відображення флори, фауни, кліматичних явищ, географічних об’єктів та запозичень з корінних мов у словникових статтях. Застосування комплексного методологічного підходу дає змогу простежити динаміку формування та розвитку природничої лексики, а також

визначити ступінь її інтеграції в загальнонаціональні різновиди англійської мови.

Особлива увага приділяється аналізу семантичних зсувів і прагматичних особливостей лексем, зумовлених специфікою природного середовища та міжкультурної взаємодії. Порівняльний аналіз словникових даних дозволяє виявити спільні й відмінні риси лексикографічної репрезентації природничих понять в Австралії та Новій Зеландії.

У результаті проведеного дослідження окреслюється багатовимірна роль словників як комплексних лексикографічних інструментів фіксації, систематизації та інтерпретації мовної, культурної й екологічної ідентичності регіону. Словники постають не лише як засоби опису лексичного складу, а й як носії колективної пам'яті, що відображають історично сформовані уявлення спільноти, специфіку регіонального світобачення, традиційні знання, цінності та моделі взаємодії людини з природним середовищем. Зафіксовані в лексикографічних джерелах номінації природних об'єктів, явищ і культурно маркованих реалій слугують репрезентантами локального досвіду та екологічної свідомості, сприяючи збереженню нематеріальної культурної спадщини та підтримці регіональної мовної різноманітності в умовах глобалізаційних процесів.

Процедура аналізу охоплює декілька етапів.

На першому етапі аналізу формується корпус лексикографічних джерел, на основі яких буде здійснений аналіз лексикографічного опису назв природи. Словники обрано за низкою критеріїв, зокрема повнота (обсяг) реєстрації лексиконів та авторитетність [Macquarie Dictionary 2023; New Zealand Oxford Dictionary 2005]. Вибір словників обґрунтований їхнім офіційним статусом, науковою репутацією та регулярним оновленням, що дозволяє досліджувати сучасні тенденції відображення природничої та культурної лексики.

На другому етапі методом суцільної вибірки здійснюється виокремлення і систематизація словникових статтей, які висвітлюють природничу та інші типи культурно насиченого лексикону. До таких статей можна віднести,

наприклад, такі, що тематично співвідносяться з різними аспектами природного світу:

– флора і фауна (*kangaroo, kiwi, wombat, kauri*);

– кліматичні явища (*bushfire, cyclone, flood*);

– позначення топографічних реалій і топоніми (*Outback* "the country areas away from the coast and cities"*, Rotorua* чи Te Rotorua-nui-a-Kahumatamomoe "a city in New Zealand, on N central North Island at the SW end of Lake Rotorua: centre of forestry; noted for volcanic activity", *Fiordland* "a rugged, mountainous region in the southwest of New Zealand's South Island, renowned for its dramatic fjords, towering peaks, and vast tracts").

Третій етап дослідження присвячений аналізу історичного та культурного контексту дослідження. Австралійський та новозеландський варіанти англійської сформувалися впродовж XIX – поч. XX століття в умовах колоніального освоєння нових територій. Це зумовило активне запозичення термінів із корінних мов та формування унікальної природничої лексики [Schneider 2007, p. 112]. Дослідження словників дозволяє прослідкувати історичний розвиток лексики, адаптацію британської англійської до нових екосистем та культурний вплив аборигенів і маорі.

Наступний етап визначає методи збору та аналізу даних. Дослідження базується на комплексному застосуванні низки методів. Вони охоплюють такі:

– аналіз словникових статей – детальне вивчення будови статей, де представлена різноманітна інформація про слово (*entry word*) – вимова, приналежність до лексико-граматичного розряду, значення, приклади використання, етимологія, примітки про культурний контекст; наприклад, стаття *kangaroo* у *Macquarie Dictionary* включає вимову – /ˌkæŋ.gərˈuː/; граматичний маркер – *noun*; граматичну інформацію – *plural kangaroos or kangaroo*; семантичну інформацію – "a large Australian mammal with a long, stiff tail, short front legs, and long powerful back legs on which it moves by jumping"; етимологічну інформацію – [a.Ganguru]; приклад контексту із зазначенням національної символіки – "*Hunted for meat and for sport, and used as a motif in*

the decorative arts, the kangaroo was finally recognized as an official symbol of Australia when it was included on the nation's coat of arms in 1908. The kangaroo has appeared on currency and stamps and on Royal Australian Air Force aircraft" [Macquire 2023];

– порівняльний аналіз – зіставлення словникових одиниць у австралійських і новозеландських словниках з метою виявлення подібностей та відмінностей (кількість запозичень; типи флори і фауни, що відображають локальну екосистему; наявність культурно значущих приміток);

– кількісний метод – підрахунок словникових статей за категоріями: флора, фауна, кліматичні явища, географія, культурні терміни, що дозволяє оцінити відносну значимість різних категорій та простежити їх динаміку у словниках;

– якісний метод – глибокий аналіз семантичних, культурних та історичних аспектів, що виявляє символічне значення слова, роль у формуванні національної ідентичності, культурний та екологічний контекст використання;

– етимологічний аналіз – вивчення походження термінів, зокрема запозичень з аборигенних мов та маорі, що дозволяє простежити взаємодію мовних і культурних систем [Gordon, Deverson 2010, p. 105–108].

– аналіз словникових одиниць, що забезпечує системність та репрезентативність дослідження (приналежність лексем до категорій природного світу; фіксованість у різних словниках із визначенням, прикладами використання та етимологією; наявність / реєстрація культурних чи символічних значень; наявність автохтонної складової; зв'язок з соціокультурним та екологічним контекстом);

– структурний аналіз – вивчення граматичних позначок, прикладів використання;

– семантичний аналіз – класифікація термінів за категоріями, дослідження значень та контекстів застосування;

– культурологічний аналіз – виявлення соціокультурного та символічного значення лексики, ролі у формуванні національної ідентичності та екологічної свідомості;

Застосування визначеної методики дослідження може бути результативним з огляду на такі параметри:

– виявлення кількісного співвідношення категорій природничої лексики у словниках;

– порівняння австралійського та новозеландського варіантів англійської щодо запозичень і культурного контексту;

– розуміння ролі словників як інструменту фіксації природничої та культурної лексики, що відображає специфіку національного варіанта;

– розуміння значення дослідження культурно-символічної лексики в національних словниках.

РОЗДІЛ 2
РЕЄСТРАЦІЯ ПРИРОДНИХ РЕАЛІЙ В НАЦІОНАЛЬНИХ СЛОВНИКАХ АВСТРАЛІЙСЬКОГО ТА НОВОЗЕЛАНДСЬКОГО ВАРІАНТІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

2.1 Загальна характеристика словників національних варіантів англійської мови

Словники австралійського та новозеландського варіантів англійської мови виконують багатопланову роль: вони фіксують лексичні одиниці, систематизують їх, пояснюють походження та надають культурний і екологічний контекст. Особливо цінними є словники, що відображають природничу лексику, оскільки вона поєднує мовну, культурну та природну інформацію, формуючи образ місцевого середовища та національної ідентичності. Через лексикографічну фіксацію назв флори, фауни та природних явищ словники зберігають знання про унікальні екосистеми Австралії та Нової Зеландії. Включення аборигенних і маорійських запозичень засвідчує вплив корінних культур на формування лексичного складу англійської мови в регіоні. Таким чином, словники виступають не лише мовними довідниками, а й важливими джерелами для дослідження взаємодії мови, культури та довкілля.

Аналіз історії національних словників є надзвичайно важливим, оскільки він дозволяє відстежити еволюцію мовного складу та відображення культурних і соціальних змін у різних історичних періодах. Історичні словники фіксують появу нових лексичних одиниць, запозичень та термінів, що виникають унаслідок міжкультурних контактів і розвитку науки та технологій. Вивчення таких джерел створює основу для розуміння того, як словники формують та зберігають мовну ідентичність спільноти. Нижче

наведено стислу історичну довідку про розвиток регіональної лексикографії досліджуваних варіантів англійської мови.

Історія австралійських національних словників тісно пов'язана з формуванням австралійського варіанта англійської мови як окремої національної норми. У XIX столітті мовні особливості Австралії фіксувалися переважно у додатках до британських словників або в окремих глосаріях колоніальної лексики. Однією з перших важливих праць став *The Australian National Dictionary* (1988 р.), укладений в Австралійському національному університеті, який вперше системно зібрав і описав лексику, що виникла або набула специфічних значень в австралійському контексті, включно з запозиченнями з мов аборигенів.

Проєкт *Macquarie Dictionary*, завершений у 1981 році, був спробою створити словник, що відображає австралійську англійську в усіх її проявах: від британських запозичень до локальних інновацій та запозичень з мови аборигенів. Особливу увагу при створенні словника приділяли фіксації австралійських культурних і природних реалій, а також словникових одиниць, що характеризують соціальні практики та традиції місцевих спільнот. Завдяки систематичному документуванню нових слів і виразів словник став цінним джерелом для досліджень лексичної ідентичності, мовної картини світу та культурних особливостей Австралії. Крім того, його структура дозволяє простежувати історичні та семантичні зміни в лексиці, що робить *Macquarie Dictionary* важливим інструментом не лише для лінгвістів, а й для культурологів і соціологів. Відтоді словник регулярно оновлюється, включаючи неологізми сучасної англійської та терміни, пов'язані з екологією та наукою (eco-anxiety, carbon offset, sustainable forest) [Macquarie Dictionary 2023].

Розвиток національної лексикографії Нової Зеландії також починався з фіксації регіональних особливостей у межах британської традиції. Упродовж XIX – початку XX століття новозеландська лексика розглядалася як варіант колоніальної англійської, а окремі слова й значення документувалися у

глосаріях та наукових статтях. Особливу увагу приділяли збору та класифікації місцевих термінів, пов’язаних із флорою, фауною та географічними особливостями регіону, що відображало прагнення відобразити автентичний мовний та культурний ландшафт Нової Зеландії. З часом дослідження новозеландської лексики стали включати системний аналіз семантики, частотності вживання та контекстуального використання слів у письмовій та усній мові, що сприяло кодифікації лексичного складу та розвитку національної мовної ідентичності. Важливу роль відіграли дослідження новозеландизмів, що поєднували англійську лексику з численними запозиченнями з мови маорі, які відображали унікальний культурний та природний контекст країни.

Лексикографічний проєкт *New Zealand Oxford Dictionary* було зосереджено на фіксації британських, локальних та маорійських слів, що дозволяє комплексно відображати культурну та природничу специфіку Нової Зеландії. Нові видання включають етимологічні коментарі, приклади використання у сучасних текстах та медіа, а також регіональні особливості (*kiwi, kākāriki, pōhutukawa*) [Gordon, Deverson 2010, p. 92–95]. Зазначимо, що цей словник став основним нормативним словником австралійської англійської. Він закріпив орфографічні, фонетичні та семантичні норми, відображаючи живе мовлення та соціокультурні реалії країни. Сучасні електронні версії австралійських словників активно оновлюються, враховують мовні інновації, сленг і професійну лексику, що засвідчує динамічний характер національної мовної норми.

Ключовим етапом стало укладання *Dictionary of New Zealand English* (1997 р.), який системно представив історію та семантичний розвиток новозеландської лексики з кінця XVIII століття. Надалі лексикографічна традиція продовжилася у вигляді цифрових ресурсів і корпусних проєктів, зокрема онлайн-словників, що регулярно оновлюються. Сучасні новозеландські словники відображають не лише мовні зміни, а й процеси

культурної ідентичності, зростання ролі маоріської мови та багатомовності в суспільстві.

Ці та інші словники виникли у відповідь на потребу систематизувати та стандартизувати лексику національних варіантів, забезпечити навчальні, культурні та наукові цілі, а також фіксувати локальні реалії. Проте слід зазначити на відмінності в історії їх розвитку.

Історія укладення австралійських національних словників характеризується раннім прагненням до кодифікації мовної норми та створення нормативного довідкового ресурсу для широкого кола користувачів. Уже наприкінці XX століття в Австралії паралельно розвивалися як історичні, так і нормативні лексикографічні проєкти, що відображало суспільну потребу в утвердженні австралійської англійської як самостійного стандарту. Укладання словників, зокрема *Macquarie Dictionary*, здійснювалося з орієнтацією на сучасне вживання, освітні потреби та мовну практику засобів масової інформації, що зумовило їхню швидку інституціоналізацію й широке суспільне визнання.

Натомість історія новозеландських словників розвивалася більш поступово й переважно в академічному руслі, з акцентом на історико-описовий підхід. Довгий час основною метою лексикографів було документування специфічної лексики та простеження її походження, а не кодифікація мовної норми. *Dictionary of New Zealand English* став насамперед науковим проєктом, спрямованим на фіксацію мовної еволюції та культурної взаємодії, зокрема впливу мови маорі.

На відміну від австралійської традиції, новозеландська лексикографія пізніше звернулася до нормативних функцій, зосереджуючись спершу на збереженні мовної спадщини та ідентичності. Це проявлялося у систематичному включенні аборигенних слів і місцевих неологізмів до словників, а також у детальному фіксуванні значень та контекстів їхнього вживання. Такий підхід сприяв кодифікації новозеландського варіанту

англійської як самостійного лексикографічного і культурного явища, що одночасно відображає історичні процеси та сучасні потреби мовної спільноти.

Регіональні словники виконують багаторівневі функції. Серед них:

– нормативна функція, тобто визначення правильної форми, написання та граматичних характеристик слова, наприклад, *bushfire* у *Macquarie Dictionary* чітко розмежовується від британського *wildfire*, відображаючи специфіку австралійських екологічних умов;

– інформаційна функція — надання детальних відомостей про значення слова, прикладів вживання, етимології, регіональних та історичних варіантів;

– культурна функція — пояснення символічного значення слова, зокрема запозичень з мов аборигенів та маорі, наприклад, *kaitiaki* у *NZ Oxford Dictionary* означає «опікун природи», одночасно фіксує культурне значення для маорі та сучасне вживання в суспільстві;

– аналітична та навчальна функції — словники слугують джерелом для лінгвістичних досліджень, перекладу, навчання англійської та аналізу взаємодії мови та культури;

– суспільна функція — через включення сучасних екологічних термінів словники відображають актуальні соціальні проблеми та екологічну свідомість населення.

Структура австралійських національних словників зазвичай орієнтована на нормативність і зручність користування. Словникові статті чітко організовані та містять усталений набір компонентів: орфографічний варіант, вимову (з урахуванням австралійської фонетики), граматичну характеристику, стилістичні та регіональні позначки, а також приклади сучасного вживання. Особливу увагу приділено маркуванню австралійських значень слів, відмінних від британських або американських, а також фіксації розмовної лексики, сленгу й професійних термінів, що відображає практичну спрямованість цих словників.

Новозеландські словники вирізняються більш розгорнутою історико-описовою структурою словникових статей. Поряд із базовими

лексикографічними параметрами вони часто містять етимологічні довідки, хронологію засвідчених уживань і посилання на джерела, що дозволяє простежити розвиток значення слова в часі. Важливою структурною особливістю є систематичне включення маорійської лексики з поясненням культурного контексту та варіантів написання. Такий підхід зумовлює менш нормативний, але глибший аналітичний характер новозеландських словників, спрямований на відображення мовної історії та культурної багатошаровості країни.

Австралійські словники акцентують на локальних екосистемах та природних катастрофах (*drought, bushfire*), часто включають терміни, пов'язані з виживанням у специфічному кліматі. Новозеландські словники приділяють більше уваги флорі, фауні та культурно значущим елементам (*pōhutukawa, kākāriki, whānau*). Обидва типи словників регулярно оновлюються, відображаючи сучасні соціальні та екологічні тенденції (*climate strike, carbon footprint, greenwashing*).

Словники австралійського та новозеландського варіантів англійської є не лише лексикографічними довідниками, а й інструментами збереження культурної та природної ідентичності. Вони документують традиційні та сучасні слова, стандартизують їхнє вживання, пояснюють культурний та екологічний контекст, а також слугують науковим матеріалом для лінгвістичних досліджень і міжкультурного аналізу.

2.2 Етимологічні джерела та шляхи формування позначень природного світу

Лексика природного світу австралійського та новозеландського варіантів англійської мови формувалася під впливом комплексу історичних, соціокультурних і природно-географічних чинників, що зумовило її виразну національну специфіку в межах англійської як глобальної лінгва-франка. Колоніальний досвід, контакт із мовами корінних народів, а також необхідність номінувати незнайомі для європейців природні реалії сприяли активному запозиченню, семантичному переосмисленню та словотворенню. У результаті ця лексика постає як багатошарова система, у якій поєднуються автохтонні найменування, адаптовані загальноанглійські одиниці та нові описові номінації, кожна з яких відображає окремий етап мовного й культурного розвитку. Такий підхід дозволяє дослідникам простежити процеси мовної адаптації, інтеграції різних лексичних пластів і формування специфічної мовної картини природного світу в Австралії та Новій Зеландії.

Розглянемо лексику британського походження, яка слугувала основою формування регіональних позначень природи в австралійському та новозеландському варіантах англійської мови.

Основу лексики складала британська англійська, яка принесла стандартні назви флори, фауни та географічних об’єктів. Однак колоніальні умови спричинили семантичну локалізацію: деякі слова набували нових значень або функцій. Наприклад, слово *bush*, що у Британії означало «кущ, зарості», в Австралії стало позначати «велику незаселену територію»: “natural vegetation of any kind, a tract of land covered in such vegetation; country which remain n its natural state; country which has not been settled or which has resisted settlement” [Australian 2016; Macquarie 2023]. Інший приклад – одиниця *swamp*, яка в австралійському англійськомовному соціокультурному контексті асоціюється

з конкретними типами вологих ландшафтів (“periodically flooded” [Australian 2016; Macquarie 2023]) , відмінними від європейських.

Британська лексика також слугувала джерелом лексичних шаблонів, за якими створювалися нові слова. Наприклад, додавання суфіксів у назвах тварин або рослин (як *-aroo* у складі *wallaroo)*. Цей механізм словотворення дозволяв колоністам адаптувати вже відомі мовні структури до нового природного середовища, створюючи прозорі та інтуїтивно зрозумілі назви для незнайомих видів. Крім того, використання таких шаблонів сприяло формуванню впізнаваної національної лексики, що поєднувала британське походження з локальною ідентичністю та культурними особливостями регіону. Такий підхід дозволяв першим колоністам описувати незнайомі об’єкти за допомогою вже відомих мовних структур, водночас підкреслюючи локальні відмінності.

Проаналізуємо внесок мов корінного населення у розвиток найменувань австралійської та новозеландської природи.

Запозичення з мов австралійських аборигенів та маорі відіграють ключову роль у формуванні національної лексики. Вони забезпечують позначення унікальних природних об’єктів, яких немає в британському лінгвокультурному просторі. Наприклад, Австралія – *kangaroo, wombat, dingo, wallaby, billabong*; Нова Зеландія – *kiwi, kauri, pōhutukawa, tuatara, kākāriki*.

Ці слова не лише функціонують як номінації, а й набувають символічного та ідентифікаційного значення, відображаючи локальну екологію, культуру та історичну пам’ять. Наприклад, *kiwi* «ендемічний птах» та *fern* «папороть» уживаються як національні символи Нової Зеландії, про що свідчить функціонування гумористичних власних назв країни – *Kiwiland, Fernleaf Country*. Одиниці ж *Southern cross, emu, wattle* та інші назви є впізнаваними знаками австралійської культури.

Окрім британських метропольних перенесень та запозичень з автохтонним мов, важливу роль у збагаченні позначень природи відіграє неологізація лексичного слкладу австралійського та новозеландського

варіантів. Цей процес включає створення нових термінів для опису унікальних природних явищ, флори та фауни, а також нових екологічних і соціально значущих концептів. Внаслідок неологізації словниковий склад постійно адаптується до сучасних потреб суспільства, науки та культури, зберігаючи при цьому специфіку регіональної мовної ідентичності.

Упродовж XX–XXI ст. основою поповнення природничої лексики стали наукові відкриття, екологічні рухи та соціальні ініціативи. Нові терміни відображають сучасні проблеми та технології. Наприклад, *sustainable forest* [Macquarie Dictionary 2023]. Сучасні словники регулярно включають такі неологізми, що підтверджує динамічність природничої лексики та її здатність реагувати на соціальні зміни. Такі одиниці виконують нормативну, інформаційну та культурну функції, закріплюючи сучасні уявлення про взаємодію людини з довкіллям. Ці нацменвання відображають синтез природного та культурного контексту, демонструючи, як лексика природного світу стає носієм культурної ідентичності.

Формування природничої лексики відбувається як результат взаємодії всіх джерел. Британські слова адаптуються до місцевих умов, запозичення з корінних мов інтегруються у повсякденний словник, а неологізми відображають сучасні соціальні та екологічні потреби. Гнучкість лексики проявляється у здатності швидко включати нові терміни та концепти, реагуючи на зміни в культурному та природному середовищі. Це дозволяє мові залишатися актуальною, відображати нові явища та одночасно підтримувати сталість традиційних ідентичнісних маркерів. Така багатошарова структура забезпечує постійне оновлення та гнучкість мови, зберігаючи при цьому національні особливості.

Словники виконують ключову роль у фіксації та стандартизації природничої лексики. Вони документують не лише традиційні назви флори і фауни, а й новітні терміни, пов’язані з екологією, кліматичними змінами та охороною навколишнього середовища, що відображає динаміку мовної системи та соціокультурні зміни. Через структуроване подання лексики

словники дозволяють аналізувати семантичні зсуви, історію запозичень і процеси неологізації, демонструючи, як мова адаптується до нових реалій. Це дозволяє простежити еволюцію лексики, визначити джерела її походження та оцінити культурне значення окремих слів, включаючи їхню роль у формуванні мовної ідентичності та відображенні взаємодії людини з природним середовищем.

Отже, природнича лексика австралійському та новозеландському варіантах англійської мови є результатом комплексної взаємодії історичних, культурних та природних факторів. Вона включає: адаптовані британські одиниці, запозичення з мов корінного населення та локальні інновації, зокрема неологізми сучасної англійської мови. Це забезпечує формування багатошарового словникового пласта, що одночасно відображає природу, культуру та сучасні соціальні тенденції.

2. 3 Структурно-семантичні особливості позначень природи в австралійському та новозеландському варіантах англійської мови

Назви природних реалій Австралії та Нової Зеландії формувалися під впливом унікальних природно-географічних умов і міжкультурних контактів, що зумовило їхню структурну й семантичну своєрідність. Значна частина такої лексики репрезентує реалії, відсутні в європейському досвіді, тому для їх номінації використовувалися або запозичення з мов корінних народів, або семантичне переосмислення вже наявних англійських слів. Крім того, ці лексичні одиниці відображають культурні уявлення та традиційні практики місцевих спільнот, слугуючи маркерами ідентичності. Така специфіка лексики забезпечує її високу функціональну гнучкість, дозволяючи інтегрувати нові поняття та екологічні терміни без втрати локального характеру. У результаті

виникла лексика з чіткою національною маркованістю, тісно пов’язана з локальним природним середовищем.

Однією з провідних структурних особливостей є широке використання морфологічно простих та семантично немотивованих для носіїв англійської мови одиниць. Вони здебільшого представлені запозиченнями з мов аборигенів Австралії та мови маорі. В Австралії до таких одиниць належать *kangaroo, koala, wombat, billabong, dingo*, які зазвичай є. У Новій Зеландії подібну роль відіграють маорійські назви природних реалій: *kiwi, kauri, pōhutukawa, moa*.

Іншою характерною рисою є поширення складних і описових найменувань, утворених шляхом словоскладання або словосполучень. В австралійській лексиці це, зокрема, *gum tree, desert oak, saltbush, Great Dividing Range*, де семантика прозоро відображає фізичні характеристики об’єкта. У Новій Зеландії аналогічну функцію виконують назви на кшталт *silver fern, Southern Alps, thermal springs*, які поєднують загальноанглійські компоненти з локальним змістом. Такі одиниці мають високу номінативну чіткість і є семантично мотивованими.

Важливою семантичною особливістю є звуження або спеціалізація значень загальноанглійських слів у місцевому контексті. Наприклад, слово *bush* в Австралії означає не просто «чагарник», а цілий тип природного ландшафту, що включає дику, малозаселену місцевість. У Новій Зеландії подібну функцію виконує слово *bush* у значенні густого автохтонного лісу. Такі семантичні зсуви відображають адаптацію англійської мови до нових екологічних реалій.

Наприклад, в австралійському варіанті англійської мови: *the bush* «природна, малозаселена місцевість із типовою автохтонною рослинністю»; *bushland* «територія з природним рослинним покривом, що не зазнала інтенсивного антропогенного впливу»; *bushfire* «природна або сезонна пожежа в чагарникових і лісових зонах»; *bush scrub / scrubby bush* «густі чагарникові зарості, характерні для посушливих регіонів»; *bush plain* «відкрита рівнинна

територія з розрідженою природною рослинністю»; *bush vegetation* — сукупність місцевих видів рослин, типовий рослинний покрив певного регіону».

Наведемо також приклади з новозеландського варіанту англійської мови: *the bush* «густий природний ліс, переважно з автохтонних порід дерев»; *native bush* «первинний, незайманий лісовий масив»; *dense bush* «щільний ліс із густим підліском, типовий для вологого клімату»; *coastal bush* «природна лісиста або чагарникова рослинність у прибережних зонах»; *low bush* «низькоросла природна рослинність у гірських або відкритих районах»; *bush edge* «природна межа між лісом і відкритою територією».

Ці одиниці чітко демонструють, що *bush* у словниках Австралії та Нової Зеландії функціонує як узагальнений термін для типів природного ландшафту та рослинного покриву, а не лише як назва окремого виду рослин.

Позначення, до складу яких входить компонент *bush*, можна об’єднати за семантичними моделями, тобто узагальненими схемами значень, якідемонструють, як група слів або словосполучень організує й репрезентує фрагмент реальності «дика, неосвоєна людиною природа» та за яким принципом формується їхнє значення. Принагідно зазначимо, що семантична модель описує стале співвідношення між формою та значенням, що повторюється в різних мовних одиницях. Вона дозволяє виділити спільне семантичне ядро (наприклад, «тип природного ландшафту») та змінні компоненти, які конкретизують значення (щільність рослинності, просторове розташування, природний процес тощо). Саме завдяки семантичним моделям можна системно описувати лексику, а не перелічувати окремі слова.

Наприклад, *bush* функціонує як базовий компонент, навколо якого формуються різні семантичні моделі. Кожна з цих моделей відображає окремий спосіб концептуалізації природи в австралійській та новозеландській мовних картинах світу:

МОДЕЛЬ 1 «Узагальнене позначення ландшафту», де *bush* виступає гіперонімом для широкого класу природних територій і ілюструє семантичне

розширення слова *bush* від «чагарник» до «цілісний природний простір» – *the bush* (Aus.) «дика, малозаселена природна місцевість поза межами міст», *the bush* (NZ) «густий природний ліс із автохтонною рослинністю», *bushland* (Aus., NZ) «природна ландшафтна зона з місцевою рослинністю»;

МОДЕЛЬ 2 «Компонент у складі назв рослинного покриву», де *bush* конкретизує тип або щільність рослинності і функціонує як семантичне ядро, що позначає природну рослинність без антропогенного втручання – *native bush* «автохтонна, первинна лісова рослинність (особливо характерно для NZ)», *dense bush* «щільні природні лісові зарості», *scrubby bush / bush scrub* «чагарникові зарості, типові для посушливих районів Австралії»;

МОДЕЛЬ 3 «Позначення природних процесів і явищ», де *bush* вказує на середовище, в якому відбувається природне явище, і функціонує як спеціалізуючий едемент, маркер природного середоіища – *bushfire* (Aus., NZ) «пожежа в природних чагарникових або лісових зонах», *bush regeneration* (Aus., NZ) «природне відновлення рослинного покриву», *bush erosion* (Aus., NZ) «ерозійні процеси в природних ландшафтах»;

МОДЕЛЬ 4 «Просторова межа або зона», де *bush* позначає просторову організацію ландшафту, що засвідчує аналітичний характер номінації та просторове осмислення природи – *bush edge* (Aus., NZ) «природна межа між лісом і відкритою територією», *coastal bush* (Aus.) «природна рослинність прибережних зон», *low bush* (Aus., NZ) низькоросла рослинність у гірських або відкритих районах».

Загалом ці семантичні моделі унаочнюють те, що *bush* у австралійській та новозеландській англійській мові є багатофункційним лексичним елементом, який у словниках репрезентує різні аспекти природного ландшафту – від типу рослинності до природних процесів і просторових характеристик.

Отже, структурно-семантичні особливості назв природних реалій Австралії та Нової Зеландії виявляються у поєднанні запозичень, морфологічно простих форм, складних найменувань і локально зумовлених семантичних трансформацій. Ця лексика не лише виконує номінативну

функцію, а й слугує маркером національної ідентичності, віддзеркалюючи специфіку природного середовища та культурну взаємодію в досліджуваних лінгвокультурах.

2.4 Репрезентація позначень природи в регіональній лексикографії Австралії та Нової Зеландії

2. 4. 1 Назви флори і фауни. Природнича лексика, що стосується флори та фауни, є ключовим компонентом австралійського та новозеландського варіантів англійської. Вона фіксує унікальні види рослин і тварин, специфічні для певної території, та відображає культурну, історичну і символічну значимість. Словники цих країн виконують не лише довідкову, а й науково-культурну функцію, документуючи взаємодію людини з природним середовищем.

Австралійські словники, зокрема *Macquarie Dictionary*, детально описують ендемічні види флори та фауни. Особливу увагу приділено термінам, що відображають локальні екосистеми, кліматичні умови та практичне значення видів для людини. Наприклад: *wombat* «нічний травоїдний сумчастий ссавець» (довідка про поведінкові особливості та регіональне поширення); *koala* «листоїдний сумчастий ссавець, символ австралійської природи» (довідка про охорону виду); *eucalyptus* «дерево, характерне для австралійського ландшафту» (довідка про використання в економіці та медицині); *banksia* «декоративна і медоносна рослина» (довідка про значення для екологічного балансу).

Новозеландські словники, зокрема *New Zealand Oxford Dictionary*, «фіксують ендемічні види флори і фауни та надають культурно-символічний контекст» [Gordon, Deverson 2010, p. 92–100]. Часто вони включають

етимологічні пояснення із вказівкою на майорійське походження одиинць. мовою маорі.

У національних словниках Австралії та Нової Зеландії назви флори й фауни представлені як важливий сегмент національно маркованої лексики. Лексикографи, як правило, виділяють такі одиниці спеціальними помітками (*Australian*, *NZ*, *regional*), що підкреслює їхню обмежену географічну сферу вживання. Окрім базового тлумачення, словникові статті часто містять уточнення щодо природного ареалу виду, що дозволяє відрізнити локальні біологічні реалії від загальноанглійських понять.

Наведені приклади з австралійського варіанта англійської мови (див. вище) доповнимо прикладами з новозеландського варіанту: *kiwi* «нелітаючий птах» (довідка про національну символіку та екологічний аспект); *tuatara* «реліктова рептилія, що збереглася з мезозойської ери» (довідка щодо будови птаха та екологічного аспекту); *kea* «папуга гірських районів (довідка про інтелект і поведінку птаха»; *weka* «нелітаючий птах, поширений на Північному і Південному островах» (довідка про ареал та культурне значення птаха); *pōhutukawa* — «дерево, символ Різдва» (довідка про культурну значущість для автохтонів, а також характеристики рослини»; *kauri* «велике дерево, використання у будівництві та як культурний символ» (довідка про культурне і промислове значення, а також охорону середовища і збереження виду»; *kākāriki* «ендемічний папороть, значимий для екосистеми Нової Зеландії».

Як випливає з наведених прикладів, характерною особливістю репрезентації реалій природи, зокрема представників флориі фауни, в аналізованих національних словниках є поєднання лінгвістичного та енциклопедичного опису. Назви тварин і рослин, такі як *kangaroo, platypus, eucalyptus* або *kiwi, kauri, silver fern*, супроводжуються не лише мовними характеристиками, а й короткими довідками про біологічні особливості виду. Це зумовлено тим, що багато реалій не мають аналогів у європейській

традиції, а також є вкрай важливими для життя регіону, тому їх назви потребують додаткового пояснення чи уточнення в тексті словникової статті.

Як було зазначено вище, ще однією рисою реєстрації найменувань флори і фауни є обов'язкове зазначення походження лексем, особливо у випадку запозичень з мов корінних народів. В австралійських словниках зазвичай фіксується мова-джерело, наприклад, мови австралійських аборигенів чи мова маорі у новозеландських довідниках. Такі етимологічні коментарі не лише пояснюють внутрішню форму слова, а й акцентують на культурному значенні флори й фауни для корінного населення.

Нарешті, словники відображають семантичну варіативність і вторинні значення назв флори й фауни. Багато одиниць мають переносні або символічні значення, які також фіксуються у словникових статтях. Наприклад, *kiwi* у новозеландських словниках подається і як назва птаха, і як неофіційна назва жителя країни, тоді як *kangaroo* в австралійських джерелах може входити до стійких сполук і культурно зумовлених образів. Розглянемотакі сполуки: *kangaroo* «кенгуру; символ Австралії, характерний елемент національної ідентичності» > *kangaroo paw* «кенгуряча лапка; назва австралійської рослини (*Anigozanthos*), пов'язана з візуальною схожістю», *kangaroo court* «самочинний, незаконний "суд"» (вираз, що закріпився в англійській, але в австралійському контексті часто осмислюється через локальний культурний образ), *kangaroo route* «традиційний авіамаршрут між Австралією та Великою Британією», *kangaroo leather* «міцна шкіра кенгуру, широко використовувана в спорті та ремеслах». Слід звернути увагу на те, що одиниця *kangaroo* контрастує з *kiwi* у новозеландських джерелах, де метонімічне значення «житель Нової Зеландії» є значно центральнішим і стабільнішим. Наведені приклади демонструють те, що такі одиинці, як *kangaroo* функціонують не лише як зооніми. Вони залучаються до складу фразеологізмів, термінологічних сполук і символічних назв.

Отже, лексикографічна репрезентація флори й фауни виходить за межі суто біологічної номінації й відображає ширший соціокультурний контекст.

Словники австралійського та новозеландського варіантів англійської мови комплексно відображають флору та фауну, інтегруючи лінгвістичну, культурну та екологічну інформацію. Вони фіксують відомості про ендемічні види та їхні характеристики, культурне та символічне значення самих реалій та їх позначень, висвітлюють взаємозв'язок лінгвального, соціокультурного та природного аспектів життєдіяльності австралійсьеого та новозеландського етносів.

2. 4. 2 Назви кліматичних реалій. Кліматична лексика охоплює слова та вирази, що описують погодні явища, природні катаклізми, сезонні зміни та екологічні процеси, а також терміни сучасної екологічної свідомості. В австралійських та новозеландських словниках ця лексика відображає локальні особливості клімату, природні реалії та культурні уявлення, оцінки, враження мешканців Австралії та Нової Зеландії стосовно цих унікальних феноменів [Gordon, Deverson 2010, p. 101].

Австралійські та новозеландські словники містять великий обсяг позначень унікальних кліматичних реалій [Leitner 2004, p. 106], наприклад позначення таких кліматичних явищ:

(Aus.) *drought* «тривала посуха, особливо характерна для центральних та північних районів» (довідка про вплив на сільське господарство та екологію – "*The* ***drought*** *has* ***reduced the wheat harvest*** *significantly*" [Macquarie Dictionary 2023]); (Aus.) *flood* «повінь» (довідка про наслідки в регіонах); *cyclone* «тропічний циклон, переважно на північному узбережжі» (довідка про періодичність та наслідки); (Aus.) *heatwave* «тривала аномально висока температура» (довідка про наслідки – "*The 2019* ***heatwave caused widespread fires*** *across New South Wales*" [Macquarie Dictionary 2023]));

(NZ) *cyclone* «тропічний циклон, частіше на Північному острові»; (NZ) *storm surge* «штормовий прибій, що виникає під час сильних вітрів, з поясненням заходів безпеки»; (NZ) *snowstorm* «рідкісне явище для Південного острова» (вказівка на регіони поширення та наслідки).

Слід зазначити, що ці одиниці формують семантичне перетинання кліматичної та екологічної картин світу, де клімат виступає не лише фоновою реалією, а й джерелом екологічних загроз, що відображено в австралійській та новозеландській національних варіантах англійської мови. Аналіз ілюстртивних контекстів, розміщених в національних словника, дозволяє простежити таку додаткову інформацію:

(Aus.) *drought* «тривала посуха» → кліматична реалія Австралії, тісно пов'язана з проблемами дефіциту води, деградації ґрунтів, втрати врожаїв;

(Aus.) *bushfire* «лісова / чагарникова пожежа» → традиційне явище австралійського клімату, яке в сучасному дискурсі репрезентує наслідки кліматичних змін, знищення екосистем і біорізноманіття;

(Aus.) *heatwave* «хвиля спеки» → кліматичний феномен, що водночас означає ризики для здоров'я, загибель фауни та навантаження на енергосистеми;

(Aus.) *desertification* «опустелювання» → процес, який поєднує кліматичні умови та екологічні проблеми виснаження земель і неправильного землекористування;

(Aus.) *water scarcity* «нестача води» → кліматично зумовлена реалія, що актуалізує екологічну кризу водних ресурсів;

(NZ) *sea-level rise* «підвищення рівня моря» → кліматична реалія, яка прямо пов'язана **з** загрозою прибережним екосистемам і населеним пунктам**;**

(NZ) *coastal erosion* «берегова ерозія» → природний процес, що в сучасному контексті маркує екологічні наслідки кліматичних змін та антропогенного впливу**;**

(NZ) *extreme rainfall* «екстремальні опади» → характерна для клімату Нової Зеландії реалія, пов'язана з повенями, зсувами та деградацією ландшафтів**;**

(NZ) *glacier retreat* «відступ льодовиків» → кліматичний індикатор, який у словниках і медіа репрезентує глобальне потепління та втрату природної спадщини**;**

(NZ) *biodiversity loss* «втрата біорізноманіття» → хоча термін загальноекологічний, у новозеландському контексті тісно пов'язаний із кліматичними змінами та вразливістю ендемічних видів**.**

У національних словниках Австралії та Нової Зеландії назви кліматичних особливостей подаються як важливі елементи лексики, що відображає специфіку природних умов відповідних регіонів. Такі одиниці зазвичай маркуються як регіональні або національні, що допомагає відрізнити їх від загальноанглійських кліматичних термінів. Словникові дефініції часто містять уточнення щодо географічного поширення явища та його типових характеристик, оскільки багато кліматичних процесів мають локальну або сезонну природу. Кліматична лексика в австралійських та новозеландських словниках допомагає користувачам зрозуміти природні та соціальні аспекти клімату, демонструє взаємозв'язок мови та екологічного дискурсу, а також інтегрує сучасні терміни, пов'язані із захистом довкілля та свідомим ставленням до змін клімату. Проте спільні практики лексикографування співіснують із відмінностями.

Австралійські словники акцентують на локальних кліматичних явищах та їх впливі на екосистему і людську діяльність, тоді як новозеландські словники підкреслюють екологічну свідомість, культурні практики та сучасні терміни, пов'язані зі зміною клімату.

Важливою особливістю є фіксація термінів, пов'язаних з екстремальними або специфічними кліматичними умовами. В австралійських словниках детально представлені такі одиниці, як *drought, heatwave, bushfire weather, dust storm*, які відображають аридність і мінливість клімату континенту. У новозеландських словниках, навпаки, більша увага приділяється явищам, пов'язаним із підвищеною вологістю, вітрами та гірським рельєфом, наприклад *southerly, westerlies, alpine climate*. Це підкреслює адаптацію лексикографічного опису до домінантних природних умов.

Ще однією рисою є подання назв кліматичних явищ із культурно зумовленими значеннями. У словниках фіксуються не лише наукові або

метеорологічні дефініції, а й значення, пов’язані з повсякденним досвідом носіїв мови. Наприклад, *the wet* та *the dry* в австралійській англійській подаються як усталені назви сезонів у північних регіонах країни, тоді як у новозеландській англійській деякі назви вітрів або погодних умов набувають локально забарвлених конотацій (див. приклади вище).

Окрему увагу словники приділяють етимології та семантичним зсувам кліматичної лексики. Частина термінів має загальноанглійське походження, але в національному контексті зазнає звуження або спеціалізації значення. Інші ж одиниці походять з мов корінних народів і фіксуються з поясненням культурного та природного тла. Отже, словникова репрезентація назв кліматичних особливостей поєднує мовний опис із географічною та культурною інтерпретацією клімату Австралії та Нової Зеландії.

2. 4. 3 Позначення топографічних особливостей. У національних словниках Австралії та Нової Зеландії назви топографічних об’єктів розглядаються як важлива частина лексики, тісно пов’язаної з просторовою організацією та природним ландшафтом. Такі одиниці зазвичай мають чітке регіональне маркування (*Aus., NZ*), а їхні словникові статті поєднують лінгвістичний опис із елементами географічної довідки. Це дозволяє користувачеві зрозуміти не лише значення слова, а й тип об’єкта, до якого воно належить (річка, гірський хребет, рівнина тощо).

Характерною особливістю є широке представлення запозичень з мов корінних народів, які слугують назвами рельєфних форм і водних об’єктів. В австралійських словниках фіксуються одиниці із зазначенням мови-джерела та описом відповідного типу ландшафту, зокрема *billabong, gibber plain, mulga* (див. приклади нижче). У новозеландських словниках системно представлені маорійські топонімні елементи, наприклад *pa, awa, maunga*, які часто пояснюються як складники назв річок, гір і поселень. Таке подання підкреслює історичну глибину та культурну значущість топографічної лексики. Наведемо словникові одиниці, які чітко демонструють поєднання позначень

топографічних реалій із семантикою екологічної вразливості, відображаючи специфіку австралійської та новозеландської екологічних картин світу:

(Aus.) *billabong* “an oxbow lake, an isolated crescentic pond left behind after a river loop is cut off when the river channel changes course” (відокремлена заводь або стариця річки в посушливих регіонах Австралії, існування якої залежить від сезонних опадів і яка є вразливою до висихання через зміну клімату);

(Aus.) *gibber plain* «кам’яниста пустельна рівнина з мінімальним рослинним покривом, характерна для аридного клімату та пов’язана з проблемами ерозії й деградації земель»;

(Aus.) *mulga* «тип напівпосушливої рослинності та чагарникових лісів, чутливий до посух, перевипасу та кліматичних змін»;

(Aus.) *ephemeral river* «тимчасова річка, що наповнюється водою лише після дощів у посушливому кліматі та є вразливою до висихання через зміну режиму опадів»;

(Aus.) *salt pan* «солончакова рівнина в аридних зонах, формування якої пов’язане з випаровуванням води та проблемами засолення ґрунтів»;

(Aus.) *spinifex* «тип жорсткої пустельної трави, адаптованої до спеки й посухи, але чутливої до пожеж і деградації екосистем»;

(Aus.) *rohe* «територія або регіон, пов’язаний із природними межами, стан якого залежить від кліматичних умов і екологічного балансу»;

(Aus.) *repo* «болото або водно-болотне угіддя, що відіграє важливу роль у регуляції клімату та є під загрозою осушення й втрати біорізноманіття»;

(Aus.) *taiao* «природне довкілля як цілісна система, що відображає взаємозв’язок кліматичних процесів і екологічних проблем»;

(NZ) *pā* «укріплене поселення маорі, зазвичай розташоване з урахуванням природного рельєфу й кліматичних умов, що сьогодні зазнає загроз через ерозію та зміну ландшафтів»;

(NZ) *awa* «річка як ключовий природний і культурний елемент, стан якої відображає екологічні проблеми забруднення та зміну гідрологічного режиму»;

(NZ) *maunga* «гора або вулканічний пагорб, важливий елемент природного ландшафту, що зазнає впливу кліматичних змін, ерозії та втрати біорізноманіття»;

(NZ) *rohe* «територія або регіон, пов'язаний із природними межами, стан якого залежить від кліматичних умов і екологічного балансу»;

(NZ) *repo* «болото або водно-болотне угіддя, що відіграє важливу роль у регуляції клімату та є під загрозою осушення й втрати біорізноманіття»;

(NZ) *taiao* «природне довкілля як цілісна система, що відображає взаємозв'язок кліматичних процесів і екологічних проблем».

Наведені приклади засвідчують, що одиниці демонструють еколого-кліматичну семантичну інтеграцію та відображають антропоцентричний зсув сучасного лексикону, коли природні реалії осмислюються крізь призму екологічної загрози.

Ще однією рисою є деталізація семантики загальноанглійських назв у національному контексті. Наприклад, слово *range* в австралійських словниках подається зі спеціалізованим значенням «гірський хребет у внутрішніх районах континенту», тоді як *creek* може позначати як тимчасовий, так і постійний водний об'єкт. У новозеландській англійській *valley, sound, fiord* описуються з урахуванням специфічних геоморфологічних умов, зумовлених льодовиковим походженням ландшафту. Таке уточнення значень відображає адаптацію загальноанглійських термінів до місцевих природних реалій і сприяє точності комунікації в наукових, картографічних та побутових контекстах. Подібним чином у новозеландській англійській *valley*, *sound*, *fiord* описуються з урахуванням специфічних геоморфологічних умов, зумовлених льодовиковим походженням ландшафту, що дозволяє словникам виконувати функцію документування унікальних природних явищ.

Нарешті, словники фіксують варіантність назв і їхню функціональну багатозначність. Багато топографічних термінів можуть уживатися як загальні назви, так і як частини власних географічних найменувань, що також відображається у словникових статтях. Крім того, подаються похідні та

складені форми, які відображають спосіб осмислення простору в австралійській та новозеландській мовних картинах світу.

Отже, словникова репрезентація назв топографічних об’єктів поєднує мовну, географічну та культурну інформацію. она відображає не лише лексичне значення слова, а й конкретні фізичні характеристики об’єкта, його взаємозв’язки з іншими елементами ландшафту та культурне сприйняття цього об’єкта місцевими спільнотами. Такий підхід дозволяє користувачам словника отримати комплексне уявлення про природне середовище, поєднуючи знання з мовознавства, географії та етнографії.

2.4.4 Недоліки лексикографування назв природних реалій в регіональій лексикографії Австралії та Нової Зеландії. Попри всі переваги фіксації природничої лексики в словниках, процес лексикографування таких позначень характеризується певними труднощами. З одного боку, словники надають систематизовану інформацію про флору, фауну та природні об’єкти, зберігаючи культурні та національні маркери. З іншого боку, складність адаптації загальноанглійських слів до локальних реалій, наявність численних діалектних, регіональних і рідковживаних назв створює проблеми для їх повного відображення. Крім того, динамічне збагачення мови новими екологічними та природничими термінами ускладнює підтримку словників у сучасному стані.

Одним із основних недоліків словникової репрезентації назв топографічних об’єктів є обмеженість і вибірковість лексичного складу. Багато локальних або регіонально обмежених назв рельєфу, водних об’єктів і природних форм не потрапляють до загальнонаціональних словників або подаються фрагментарно. У результаті словники відображають передусім найбільш відомі або широко вживані одиниці, тоді як менш поширена, але культурно значуща топографічна лексика залишається поза межами лексикографічного опису. Наведемо приклади.

В Австралії існують численні топоніми та назви населених пунктів, які походять із мов аборигенних народів, наприклад назви спільнот або річок у

Квінсленді, такі як *Wujal Wujal* – місцева назва, що походить із мови місцевих аборигенів і означає «багато водоспадів»: “Wujal Wujal [Queensland], is the local Kuku-Yalanji clan name meaning 'many falls', highlighting the many sacred waterfalls in their landscape. … multifaceted region of ranges, rivers and reef. It reflects their sparkling coastline and abundant wildlife. And most of all, their many peoples and languages” [Wujal Wujal n.d.]. Ця та інші географічні назви реєструються в урядових каталогах, топографічних картах, національних географічних словниках чи спеціалізованих довідниках топонімів [Digital 2026; Geography 2026], відтак вони можуть бути використані як емпірична основа для вивчення природничої та культурної лексики.

У Новій Зеландії деякі фіорди мають офіційні подвійні назви, що поєднують англійський топонім із маорійським, наприклад *Hinenui / Nancy Sound* або *Taitetimu / Caswell Sound*. Це відображає прагнення включити традиційні імена маорі поряд із європейськими назвами на офіційних картах і у географічних регістрах країни. Такі назви фіксуються у географічних базах даних і топографічних картах, які використовують урядові органи з питань географічних назв (наприклад, *Land Information New Zealand* [Land, n.d.]), а також у спеціалізованих публікаціях про топонімію. Це пояснює, звідки лексикографи можуть дізнаватися про локальні назви для потенційного включення в словники чи лексикографічні корпуси.

Іншою проблемою є недостатня глибина семантичного опису. У багатьох словникових статтях топографічні назви, назви флори та фауни тощо зводяться до загальних дефініцій, які не відображають тонких відмінностей між подібними об’єктами або специфіки їхнього функціонування в локальному середовищі, значення для життя і культури австралійців та новозеландців. Це особливо помітно у випадку загальноанглійських термінів, що набули спеціалізованих значень у національному контексті, але подаються без належного пояснення цих семантичних зсувів.

Хоча слід визнати, що дефініції окремих назв все ж таки містять відомості про символічне навантаження позначень унікальних природних реалій,

важливих для життя австралійців та новозеландців. Наприклад? у дефініціях таких назв рослин і тварин – (Aus.) *coolibah tree, acacia, banksia*; *kangaroo, wombat, koala*; (NZ) *pōhutukawa, kauri, kākāriki; kiwi, tuatara, kea, weka* – заначено, що вони являють собою культурні цінності, згадуються у фольклорі, є національними символами, цінностями культури австралійських та новозеландських аборигенів.

Ще одним недоліком є обмежене відображення культурного й символічного виміру топографічної лексики. Хоча словники часто зазначають походження назв з мов корінних народів, вони рідко розкривають пов'язану з ними світоглядну або сакральну семантику. Унаслідок цього терміни, зокрема топографічні, постають лише як нейтральні географічні позначення, а не як елементи культурної пам'яті та традиційного знання.

Нарешті, словникова репрезентація цієї групи лексики часто не встигає за динамічними змінами мовної практики. Сучасні процеси переосмислення топонімів, повернення традиційних назв або співіснування офіційних і неофіційних найменувань не завжди адекватно відображені в словниках. Це зумовлює певний розрив між реальною мовною ситуацією та її лексикографічним описом, що обмежує повноту й актуальність подання топографічної лексики.

2. 5 Соціокультурне значення реєстрації природничої лексики у національних словниках

Природнича лексика у національних варіантах англійської мови виконує не лише номінативно-описову функцію, а й відіграє важливу соціокультурну роль, формуючи уявлення про історичний розвиток суспільства, традиційні способи взаємодії людини з довкіллям та специфіку національної культурної ідентичності. Фіксація назв флори, фауни, ландшафтних об'єктів і природних

явищ у національних словниках відображає не просто мовну варіативність, а й ціннісні орієнтації спільноти, її екологічну свідомість та колективну пам’ять.

Національні словники австралійського та новозеландського варіантів англійської мови постають не лише як лінгвістичні довідники, а як культурні артефакти, що акумулюють знання про специфічний природний світ регіону, історію колоніальних і постколоніальних контактів та взаємодію з корінними культурами. У цьому сенсі вони виконують функцію інструментів збереження нематеріальної культурної спадщини та репрезентації екологічних і соціальних цінностей. Розглянемо історичний та культурний контекст формування природничої лексики.

В англійській мові Австралії соціокультурне значення природничої лексики почало формуватися ще в період колонізації, коли британські поселенці зіткнулися з абсолютно новим природним середовищем — унікальними видами тварин, рослин і географічними об’єктами, відсутніми в європейському досвіді. Неможливість описати цю реальність засобами метропольної англійської сприяла активному запозиченню лексем з мов аборигенів, а також семантичному переосмисленню вже наявних слів.Такі запозичення не були нейтральними: вони фіксували знання корінних народів про довкілля, традиційні практики полювання, орієнтацію в просторі, релігійні вірування та символічні уявлення про природу. Таким чином, природнича лексика стала мовним свідченням культурних контактів і нерівностей, але водночас — каналом збереження аборигенського знання у національній мовній системі.

В австралійському варіанті англійської природнича лексика відображає специфіку життя в умовах бушу та екстремального клімату, а також колективний досвід виживання і пристосування до ландшафту:

kangaroo – ендемічний сумчастий ссавець і один із головних національних символів Австралії; його присутність у геральдиці, спортивній символіці, туристичних брендах і художній літературі робить цю лексему маркером австралійської ідентичності, а не лише зоологічним терміном;

billabong – стариця або тимчасове водоймище, характерне для австралійського ландшафту; часте використання цього слова в художніх текстах і медіа створює образ «типової» австралійської природи;

bushfire – лексема з потужним емоційним і соціальним навантаженням, адже лісові пожежі є водночас природним циклом і серйозною національною травмою, широко представленою в суспільному дискурсі;

Outback – не просто географічне позначення віддалених територій, а символ ізоляції, самодостатності та особливого «австралійського характеру».

Отже, національні словники австралійського варіанту англійської мови подають не лише дефініції, а й етимологічні, стилістичні та культурні примітки, що пояснюють походження лексем і їх символічне значення.

У Новій Зеландії формування соціокультурного значення природничої лексики тісно пов’язане з активною взаємодією англійської мови з мовою маорі (*te reo Māori*). На відміну від багатьох інших постколоніальних контекстів, маорійська лексика не лише збереглася, а й отримала офіційне визнання та систематичну фіксацію в англомовних словниках. Це відображає глибоко вкорінену природоцентричну світоглядну модель, у якій земля, родина, духовність і соціальні зв’язки розглядаються як єдине ціле.

Наприклад, лексема *taonga*, що в маорійській традиції позначає «скарб» або «цінність», у новозеландському контексті часто використовується щодо природних об’єктів — лісів, річок, узбережжя та ендемічних видів. У словниках ця лексема репрезентує уявлення про природу як культурно й духовно значущу спадщину, а не лише ресурс: “…the beautiful snow-white plumes of the back of this bird [kotuku] have always been greatly prized by the Maoris … and their ancient poetry abounds in references to this valued *taonga*” (1888, Buller *Birds NZ* IL 127) (цит. за: [The Dictionary 1997, p. 812].

У новозеландському варіанті англійської мови природнича лексика нерозривно пов’язана з культурою маорі та ідеєю екологічної відповідальності:

kiwi – назва нелітаючого птаха та водночас етнонім, що використовується для самоназви новозеландців; словники фіксують як біологічне, так і метафоричне значення цієї лексеми (*kiwi* “any of the three species of flightless nocturnal birds of New Zealand”, “as an emblem of New Zealand”, *the Kiwis* “ in the names of troupes, (touring) teams”, *as hard to catch as a kiwi* “very elusive”, *kiwi-ism / kiwism* “a distinctive term of New Zealand speech or language” [The Dictionary 1997, p. 412-416];

pōhutukawa – дерево, тісно пов’язане з національними святами та міфологією, зокрема з уявленнями про перехід між світом живих і мертвих;

kauri у новозеландському варіанті англійської фіксується не лише як дендронім, а як культурно маркований символ національної природної спадщини, пов’язаний з історією освоєння території, лісозаготівлі та сучасними практиками охорони довкілля.

Словники Нової Зеландії надають розширений культурний контекст, включаючи приклади з літератури, засобів масової інформації та академічних джерел, що сприяє глибшому розумінню соціокультурної специфіки регіону.

Важливо також виокремити низку взаємопов’язаних функцій, які реалізують національні словники австралійського та новозеландського варіантів англійської мови, зокрема освітню, документальну, ідентифікаційну та культурно-практичну функції. Сукупність цих функцій забезпечує комплексне відображення взаємодії мови, природи та культури й перетворює словники на значущі лінгвокультурні ресурси.

Освітня функція національних словників полягає у забезпеченні вивчення локальних варіантів англійської мови у зв’язку з природними умовами, історією освоєння територій та культурними особливостями регіону. Так, в австралійських словниках лексема *billabong* подається з поясненням її екологічної специфіки та функціонування в ландшафті бушу, тоді як у новозеландських словниках У новозеландських словниках лексема *kea* репрезентується не лише як орнітонім, що позначає ендемічний вид папуги, а й як елемент національної природної спадщини, пов’язаний з гірськими

екосистемами та проблематикою збереження біорізноманіття, що робить її важливою для екологічної освіти.

Документальна функція полягає у фіксації національно значущих природних об'єктів, назв флори й фауни та екологічно маркованих понять, що характеризують унікальність природного середовища регіону. Як вже зазначалося вище, в австралійських словниках це простежується, зокрема, у реєстрації лексеми *kangaroo* як ендемічного виду тварин з символічним статусом, тоді як у новозеландських словниках аналогічну роль виконує лексема *kiwi*, яка фіксується як репрезентант природної унікальності Нової Зеландії.

Ідентифікаційна функція словників полягає у формуванні уявлень про національну ідентичність через мовну репрезентацію характерних природних об'єктів і ландшафтів. Реалізація цієї функції підтверджується вже аналізованими вище прикладами. Так, у словниках австралійського варіанту англійської мови лексема *outback* інтерпретується не лише як географічний термін, а як символ специфічних природних умов і способу життя, тоді як у новозеландських словниках лексема *pōhutukawa* фіксується як культурно маркований природний символ, пов'язаний з узбережжям і національними уявленнями про природний простір.

Культурно-практична функція реалізується через пояснення традиційних і сучасних способів взаємодії з довкіллям, відображених у природничій лексиці. В австралійських словниках це виявляється, зокрема, у поданні лексеми *bushfire* з урахуванням її екологічного та соціального значення, тоді як у новозеландських словниках лексема *pāua* описується як елемент природного середовища, пов'язаний із практиками традиційного використання морських ресурсів та ідеями сталого розвитку.

Варто відзначити роль словників та окремих їх складників – словникових статтей – як носіїв соціокультрного знання. Словникові статті, що містять культурні ремарки, розгорнуті приклади вживання та етимологічні довідки, істотно виходять за межі суто лексикографічного опису й перетворюють

національні словники на своєрідні енциклопедії культурного й природного досвіду мовної спільноти. Такі статті не лише фіксують значення назв природних реалій, а й відображають способи їх осмислення в колективній свідомості, історію взаємодії людини з довкіллям та екологічні пріоритети суспільства.

Так, у *Macquarie Dictionary* назва *wattle* подається не лише як позначення роду австралійських акацій, а й супроводжується культурними примітками щодо її статусу національної квіткової емблеми Австралії та частотності використання у символічних і святкових контекстах. Подібним чином лексема *eucalyptus* у словниковій статті пов'язується з характерними рисами австралійського ландшафту, кліматичними умовами та екологічною роллю цих дерев у природних екосистемах, що дозволяє користувачеві усвідомити їх значення не лише як ботанічного, а й як культурно маркованого об'єкта.

Кліматичні реалії також набувають культурного виміру у словниковому описі. Наприклад, австралійська лексема *willy-willy* фіксується як назва локального атмосферного явища, характерного для посушливих регіонів, із зазначенням її походження з мов аборигенів та поширеності у повсякденному й медійному дискурсі. Така подача демонструє, як природні процеси стають частиною мовної картини світу та повсякденного досвіду.

У *The New Zealand Oxford Dictionary* аналогічний підхід простежується у словникових статтях, присвячених ендемічній флорі та фауні. Так, назва *mānuka* репрезентується не лише як дендронім, а й як культурно значуща природна реалія, пов'язана з традиційним використанням рослини та сучасним екологічним і економічним дискурсом. Лексема *rimu* подається як назва характерного для Нової Зеландії дерева з уточненням його ролі в історії освоєння території та сучасних практиках охорони лісів, що надає словниковій статті виразного просвітницького потенціалу.

Назви фауни також ілюструють енциклопедичну функцію словників. Наприклад, лексема *takahē* у новозеландських словниках супроводжується інформацією про її ендемічність, обмежений ареал і охоронний статус, що

дозволяє розглядати словникову статтю як джерело знань про біорізноманіття та проблеми його збереження.

Словникові статті з культурними, етимологічними та контекстуальними компонентами дозволяють користувачам осмислити природничу лексику не ізольовано, а у ширшому соціальному, історичному та екологічному вимірах. Національні словники австралійського та новозеландського варіантів англійської мови постають як медіатори між мовою і довкіллям, формуючи цілісне уявлення про природну складову мовної картини світу відповідних регіонів.

Отже, соціокультурне значення природничої лексики у словниках австралійського та новозеландського варіантів англійської мови полягає у поєднанні природних, культурних і символічних аспектів мовної номінації. Через фіксацію такої лексики словники формують уявлення про національну ідентичність, історичну пам’ять та систему цінностей відповідних спільнот. Вони виступають містком між мовою, культурою і природою, сприяючи глибшому усвідомленню історичних, екологічних і соціальних особливостей регіону.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дало змогу комплексно осмислити особливості фіксації природничої лексики у національних словниках австралійського та новозеландського варіантів англійської мови, а також систематизувати теоретичні положення, методологічні підходи й практичні аспекти сучасної національної лексикографії. У роботі було доведено, що відображення природного світу у словниках не є нейтральним або суто номінативним процесом, а виступає важливим інструментом репрезентації культурної, історичної та екологічної специфіки відповідних мовних спільнот.

Національні варіанти англійської мови розглядаються як територіально та соціокультурно зумовлені різновиди, що зберігають спільну граматичну основу загальноанглійського стандарту, проте характеризуються специфічними фонетичними, лексичними, семантичними та стилістичними рисами. Саме лексичний рівень найбільш чітко відображає процеси мовної адаптації до унікальних природних умов Австралії та Нової Зеландії, а також взаємодію мови з локальним довкіллям, традиційними знаннями та національною культурою.

У ході дослідження було встановлено, що природнича лексика займає центральне місце у формуванні національної мовної картини світу. Вона охоплює назви представників флори й фауни, характерних для відповідних регіонів, терміни на позначення географічних об’єктів і ландшафтних форм, а також лексеми, пов’язані з кліматичними та метеорологічними явищами. Такі одиниці не лише виконують номінативну функцію, а й акумулюють культурні смисли, відображають історію освоєння територій, особливості господарської діяльності та екологічного світогляду носіїв мови.

Особливого значення у формуванні природничої лексики австралійського та новозеландського варіантів англійської мови набувають запозичення з мов корінного населення — аборигенних мов Австралії та мови маорі. Ці лексичні

одиниці зафіксовані у національних словниках не лише як позначення специфічних реалій, але й як носії культурної пам’яті, символи автентичності та засіб збереження нематеріальної спадщини. Їхнє включення до словникового корпусу свідчить про зростання ролі постколоніальної лінгвістичної парадигми та визнання значущості корінних культур у формуванні сучасної національної ідентичності.

Практичний аналіз словникових статей показав, що фіксація природничої лексики здійснюється за допомогою розгорнутої системи лексикографічних параметрів, зокрема дефініцій, фонетичних характеристик, етимологічних довідок, стилістичних і регіональних позначок, а також ілюстративного матеріалу. Така структура словникових статей сприяє багатовимірному осмисленню лексеми — як мовної одиниці, як елемента наукового знання і як культурного маркера.

У результаті аналізу було встановлено, що національні словники виконують низку взаємопов’язаних функцій. Інформативна функція забезпечує користувача базовими знаннями про значення та вживання природничих термінів; культурна функція проявляється у відображенні взаємин людини і природи та символічного осмислення довкілля; освітня функція сприяє формуванню мовної, енциклопедичної та міжкультурної компетенцій. Водночас зафіксовано, що тлумачення окремих лексем може бути неповним або варіативним, що відкриває простір для подальшого вдосконалення лексикографічної практики.

Порівняльний аналіз австралійського та новозеландського варіантів англійської мови засвідчив наявність як спільних закономірностей у способах лексикографічної репрезентації природного світу, так і суттєвих регіонально зумовлених відмінностей. Спільні риси виявляються насамперед у принципах номінації базових природних понять, у збереженні загальноанглійських категоріальних моделей та у використанні схожих лексикографічних стратегій опису природничих реалій. Водночас регіональні відмінності проявляються у варіативності назв, семантичних зсувів, відмінностях у конотаціях і

прагматичному навантаженні лексем, а також у різному ступені деталізації словникових дефініцій.

Особливо показовими є розбіжності у фіксації назв флори, фауни та географічних об’єктів, що відображають унікальні екосистеми Австралії та Нової Зеландії. Одні й ті самі або типологічно споріднені біологічні категорії можуть отримувати різні номінації або тлумачення залежно від регіону, що свідчить про тісний зв’язок лексичної системи з локальним природним середовищем. Такі відмінності також зумовлені історичними шляхами колонізації, ступенем збереження корінних мовних традицій, а також мовною політикою, спрямованою на кодифікацію національних варіантів англійської мови. У цьому контексті національні словники постають не лише як засоби фіксації мовної норми, але й як інструменти концептуалізації природного простору та формування специфічної національної мовної картини світу.

Природнича лексика виступає вагомим маркером національної ідентичності, оскільки акумулює у собі знання про довкілля, історичний досвід взаємодії людини з природою та культурні цінності мовної спільноти. Вона відображає специфічні моделі світосприйняття, притаманні австралійцям і новозеландцям, та репрезентує особливий тип екологічної свідомості, сформований у тісному зв’язку з природним середовищем відповідного регіону. Через природничу лексику закріплюються уявлення про унікальність ландшафтів, біорізноманіття та природних ресурсів, що мають не лише утилітарне, але й символічне значення

Функціонування природничої лексики охоплює широкий спектр дискурсів: від художньої літератури, де вона слугує засобом створення національного колориту та просторово-культурної автентичності, до наукового й освітнього дискурсів, у яких вона забезпечує точність опису природних явищ і сприяє формуванню наукового світогляду. У публіцистичних та медійних текстах природничі лексеми активно залучаються для актуалізації екологічних проблем, формування суспільної думки та конструювання позитивного або проблематизованого образу країни.

Природнича лексика не лише відображає реалії природного світу, але й виконує ідеологічну, ідентифікаційну та репрезентативну функції, сприяючи утвердженню національної ідентичності в умовах глобалізованого мовного простору.

Отже, результати дослідження підтверджують, що австралійський та новозеландський національні варіанти англійської мови є самостійними лексико-культурними системами, у яких природнича лексика відіграє ключову роль у поєднанні комунікативних, когнітивних, культурних та освітніх функцій. Її аналіз у національних словниках поглиблює розуміння механізмів формування національної лексики, процесів мовної адаптації та взаємодії мови, культури й природного середовища.

Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні динаміки оновлення природничої лексики в умовах екологічних змін і розвитку екологічного дискурсу; аналізі впливу глобалізації, цифрових медіа та міжкультурної комунікації на словниковий склад; порівняльному дослідженні колокацій, семантичних полів і дискурсивних практик використання природничих термінів; а також у вивченні процесів міжмовних запозичень і семантичних трансформацій у сучасній англійській мові.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

СПИСОК ТЕОРЕТИЧНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авер’янова Г. Г. Аборигенні запозичення в англійській мові Австралії. *Питання романо-германської філології та методики викладання іноземних мов*. 1978. Вип. 5. С. 9–13.

2. Битко Н. С. Запозичення як спосіб адаптації концептуальної і лексичної системи англійської мови до альтернативної реальності (на матеріалі запозичень з автохтонних мов у канадський і новозеландський варіанти) : автореф. дис... канд. філол. наук : 10.02.04. Одеса, 2008. 22 с.

3. Демків Ю. М. Англійська літературна мова та її територіальні діалекти: компаративний аналіз. *Молодий вчений*. 2017. № 4.3 (44.3). С 73-76. URL : http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/4.3/18.pdf (дата звернення : 23. 05. 2025).

4. Домніч О. В. Дослідження ґенези автохтонної лексики в англійській мові (на матеріалі канадського, австралійського і новозеландського варіантів). *Вісник Запорізького національного університету*. 2011. № 1. С. 14–22.

5. Дочу А. Р. Екзотичні назви птахів англійської мови. *Наукові записки*. 2012. Вип. 26. С. 93-95.

6. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми : навчальний посібник. Вінниця : Нова книга, 2018. 656 с.

7. Козлова Т. О. Динаміка розвитку лексичної системи англійської мови в Австралії: етнолінгвістичний аспект : автореф. дис... канд. філол. наук : 10.02.04 . Харків, 2001. 19 с.

8. Функційна потужність маорізмів в англійській мові Нової Зеландії / Т.О. Козлова та ін. *Нова філологія*. 2020. (79). С. 61-67. URL : https://doi.org/10.26661/2414-1135/2020-79-10 (дата звернення: 31. 06. 2025).

9. Колісник М. П. Уточнення змістового насичення терміна «діалект». *Наукові записки*. 2014. Вип. 129. С. 478-483.

10. Лебенок. В. М. Навчальний посібник з питань перекладу лексикосемантичних англійських науково-технічних текстів. Вінниця : ВДТУ, 2003. 124 с

11. Люшинська Г. В. Наукові підходи до вивчення національних варіантів мови. *Вісник Запорізького державного університету*. 2002. № 43. URL : http://web.znu.edu.ua/herald/issues/archive/articles/2779.pdf (дата звернення : 09. 09. 2025)

12. Мартинюк О. В., Лисак Г. О. Різновиди англійської мови як важливий змістовий компонент фахових лінгвістичних дисциплін. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2018. Вип. 51. С. 315-319.

13. Русецька Л. О. Англійська мова Австралії. Витоки, розвиток, сучасний стан. Київ : Либідь, 1993. 90 с.

14. Федик В. Запозичення як засіб збагачення словникового складу англійської мови. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. Вип 56. Т. 3. С. 117-121. URL : http://doi/org/10.24919/2308-4863/56-3-18 (дата звернення : 30. 04. 2025).

15. Хоменко О. Роль англійської мови в умовах глобалізації. *Гуманізація навчально-виховного процесу* : зб. наук. пр. Слов'янськ : ДДПУ, 2013. Вип. 61. С. 203-217.

16. Alogali A. World Englishes: Changing the Paradigm of Linguistic Diversity in Global Academia. *Research in Social Sciences and Technology*. 2018. 3(1). P. 54- 73.

17. Armstrong S. L., Gleitman L. R., Gleitman H. What some concepts might not be. *Cognition*. 1983. Vol. 13. P. 263-308.

18. Baker S. The Australian Language. Sydney : Angus & Robertson, 1966. 243 p.

19. Barcelona A, Valenzuela J. An overview of cognitive linguistics. *Cognitive linguistics: Convergence and expansion*. Amsterdam : John Benjamins, 2011. P 17- 44.

20. Bauer L., Trudgill P. Language myths. London : Penguin Books, 1998. 208 p.

21. Bayard D. New Zealand English: Origins, Relationships, and Prospects. *Moderna Sprak*. 2000. № 94(2). P. 160-166.

22. Belich J. Paradise Reforged: A history of the New Zealanders from the 1880s to the Year 2000. Auckland : Allen Lane Penguin Press, 2001. 606 p.

23. Bolton K., Graddol D. English in Asia: Variation, functions and global spread. *World Englishes Journal*. 2012. Vol. 31(1). P. 1–20.

24. Bruce M. Speaking our language: the story of Australian English. Melbourne : Oxford University Press, 2008. 431 p.

25. Bryceson S. R. The Australasian grass flora in a global context. *Journal of Systematics and Evolution*. 2022. Vol. 60(3). P. 510–528. URL : https://doi.org/10.1111/jse.12839 (дата звернення : 10. 10. 2025).

26. Calude A. S., Horan D., Kelly M. Māori loanwords in New Zealand English. *Language Problems and Language Planning*. 2024. Issue 48(2). P. 215– 238. URL : https://doi.org/10.1075/lplp.23043.cal (дата звернення : 16. 11. 2025).

27. Diskin-Holdaway. Ch., Escudero P. Language Attitudes in Australia: Results from a Nationwide Survey. *Languages*. 2024. 9(6), 200. URL : https://doi.org/10.3390/languages9060200 (дата звернення : 18. 07. 2025).

28. Dixon R. M. W., Ramson W. S., Thomas M. Australian Aboriginal Words in English : their origin and meaning. Oxford : Oxford University Press, 1992. 255 p.

29. Gordon E., Deverson T. New Zealand and English in New Zealand. Auckland : New House Publishers, 2010. 208 p.

30. Hickey R. The Handbook of Language Contact. New York : Wiley-Blackwell, 2010. 896 p.

31. Hong Y. Overview of New Zealand English Characteristics. *International Journal of Education and Humanities*. 2025. 18(1). P. 136- 140. URL : https://doi.org/10.54097/kg6p6x95 (дата звернення : 16. 08. 2025).

32. Jenkins J. Englih as a lingua franca: Attitude and identity. Oxford : Oxford University Press, 2007. 296 p.

33. Jenkins J., Cogo A., Dewey M. Review of developments in researh into English as a lingua franca. *Language Teaching*. 2011. 44(3). P. 281-315. URL : https://doi.org/10.1017/S0261444811000115 (дата звернення : 12. 11. 2025).

34. Johnston G. The language of Australian literature. *Australian Literary Studies*.1967. Vol. 3 (1). URL : https://doi.org/10.20314/als.086be434d2 (дата звернення : 12. 11. 2025).

35. Kachru B. B., Kachru Y., Nelson C.L. The Handbook of world Englishes. New York : Wiley-Blackwell, 2008. 832 p.

36. Kachru Y. Literacy, minority languages, and multilingual India. *Studies in the Linguistic Sciences. Literacy and Writing Systems in Asia*. 2000. 30(1). P. 149– 165.

37. Kortmann B., Lunkenheimer K., Ehret K. The electronic world atlas of varieties of English. Zenodo. URL : https://doi.org/10.5281/zenodo.3712132 (дата звернення : 12. 11. 2025).

38. Kozlova T., Polyezhayev Yu. A Cognitive-Pragmatic Study of Australian English Phraseology. *AD ALTA Journal of Interdisciplinary Research*. 2022. 12(1). P. 85-93. URL : https://doi.org/10.33543/12018593 (дата звернення : 12. 11. 2025).

39. Leitner G. Australia's Many Voices: Australian English – The National Language. Berlin, New York : Mouton de Gruyter, 2004. 409 p.

40. Leyi W. World Englishes (WE) and English as Lingua Franca (ELF): Implications for English Teaching and Learning. *International Journal of Information and Education Technology*. 2020. 10(5). P, 389-393.

URL : https://doi.org.10/18178/ijiet/2020/10/5/1395 (дата звернення : 12. 12. 2026).

41. Lipka L. English Lexicology: Lexical Structure, Word Semantics & Word-formation. Berlin : Gunter Narr Verlag, 2002. 244 p.

42. McArthur T. The English Language. Cambridge : Cambridge University Press, 1998. 247 p.

43. McArthur T. The Oxford guide to world English. Oxford : Oxford University Press, 2002. 501 p.

44. Mesthrie R., Bhatt, R. M. World Englishes: The study of new linguistic varieties. Cambridge : Cambridge University Press, 2008. 276 p.

45. Persson G. Dictionaries as Mirrors of Social and Cultural Change. *Symposium on Lexicography XI: Proceedings of the Eleventh International Symposium on Lexicography May 2-4, 2002 at the University of Copenhagen* / ed. by H. Gottlieb, J. E. Mogensen and A. Zettersten. Berlin, Boston : Max Niemeyer Verlag, 2005. P. 427-434. URL : https://doi.org/10.1515/9783110928310.427 (дата звернення : 11. 12. 2026).

46. Research on New Zealand English vocabulary. Victoria University of Wellington, Dictionary Centre. (n.d.). URL : https://www.wgtn.ac.nz/lals/centres-and-institutes/dictionary-centre/research (дата звернення : 10. 22. 2025).

47. Schneider E. W. Postcolonial English: Varieties around the world. Cambridge University Press, 2007. 316 p.

48. Si A. Flora–fauna loanwords in Arnhem Land and beyond – An ethnobiological approach. *Australian Journal of Linguistics*. 2019. 39(1). P. 1– 29. URL : https://doi.org/10.1080/07268602.2019.1566888 (дата звернення : 06. 07. 2025).

49. Tollfree L. Variation and change in Australian consonants: reduction of /t/. English in Australia / ed. by D. Blair & P. Collins. Amsterdam, Philadelphia : John Benjamins Publishing Company, 2001. P. 45-68.

50. Trudgill P. Sociolinguistics: An introduction to language and society. London : Penguin Books, 2021. 204 p.

51. Warren P. Origins and development of New Zealand English. *International Journal of Language, Translation and Intercultural Communication.* 2012. Vol. 1. P. 87-102. URL : https://doi.org/10.12681/ijltic.12 (дата звернення : 11. 12. 2026).

52. Willoughby L. Attitudes to Australian English. *Australian English Reimagined: Structure, Features and Developments* / ed. by L. Willoughby and H. Manns. Abingdon, New York : Routledge, 2020. P. 224–237.

53. Zella G., Bolderdijk J. W., Caselli T., Peels-Matthey S. The Role of Neologisms in the Climate Change Debate: Can New Words Help to Speed Up Social Change? *WIREs Climate Change.* 2025. 16(2). URL :https://doi.org/10.1002/wcc.70004 (дата звернення : 11. 12. 2026).

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

54. A Dictionary of Australian Words and Terms**.** 4th ed. Balmain : n.p., 1984. 561 p.

55. Australian National Dictionary. 2nd ed. Oxford : Oxford University Press, 2016. 1256 p.

56. Crystal D. The Cambridge Encyclopedia of the English language. 3rd ed. Cambridge : Cambridge University Press, 2019. 582 p.

57. Digital Atlas of Australia. 2026. URL : https://digital.atlas.gov.au/ (дата звернення : 11. 12. 2026).

58. Geography – Placenames (Gazetteer). 2026. URL : https://data.gov.au/data/dataset/geography-placenames-gazetteer5?utm_ (дата звернення : 07. 10. 2026).

59. Land Information New Zealand. n.d. URL : https://www.linz.govt.nz/products-services/landonline#processing-times (дата звернення : 11. 12. 2026).

60. Macquarie Dictionary. 9th ed. Sydney : Macquarie University Press, 2023. 2048 p.

61. New Zealand Oxford Dictionary. Oxford : Oxford University Press, 2005. 1376 p.

62. The Australian Encyclopedia / ed. by Chisholm A. H. Sydney: Grolier, n.d. 2200 p.

63. The Dictionary of New Zealand English / ed. by H. W. Orsman. Auckland : Oxford University Press, 1997. 1032 p.

64. Wujal Wujal n.d. URL : https://www.queensland.com/au/en/places-to-see/destination-information/p-5aaa33f0f47bff6b37873491-wujal-wujal (дата звернення : 11. 12. 2026)

SUMMARY

This paper examines the representation of naturalistic vocabulary in the dictionaries of Australian and New Zealand English. The study focuses on the lexicon related to flora, fauna, climatic phenomena, and geographical and cultural concepts, demonstrating how dictionaries reflect both linguistic and socio-cultural features of these varieties of English.

The analysis shows that dictionaries not only record lexical items but also preserve the interaction between language, nature, and culture. Many entries originate from indigenous languages, which highlights the role of lexicography in shaping and maintaining national identity.

The results of the research confirm the significance of naturalistic vocabulary in the linguistic worldview of English-speaking communities in Australia and New Zealand and emphasize the importance of dictionaries as tools for studying national linguistic and cultural heritage.

In conclusion, naturalistic vocabulary is a key element in shaping the linguistic worldview of Australian and New Zealand English. The inclusion of indigenous borrowings, cultural references, and ecological terminology in dictionaries underscores their role as instruments of cultural memory and identity formation.

Keywords: *Australian English, New Zealand English, naturalistic vocabulary, lexicography, cultural identity, borrowing (loan), Aboriginal languages*

Декларація

академічної доброчесності здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ

Я, Фука Ельзара Рустемівна, студентка 2 курсу магістратури, форми навчання денної, факультету іноземної філології , спеціальність 035 Філологія, освітньо-професійна програма Мова і література (англійська), адреса електронної пошти fuka.el@ukr.net,

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Репрезентація реалій природного світу в національних словниках австралійського та новозеландського варіантів англійської мови» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений/ознайомлена;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

- згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата_____ Підпис_____ ПІБ Фука Е.Р.